

XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Társadalomtudományi Szekció

2013. április 8-10.

**Életképes entitás született? – Dél-Szudán nemzetközi
pozíciójának változása és függetlenségének jövője
komparatív kontextusban**

Készítette:

Nagy Gabriella
nemzetközi kapcsolatok elemző

Témavezető:

Dr. Molnár Anna
egyetemi adjunktus

Veszprém

2011

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
1. Dél-Szudán létrejöttének nemzetközi körülményei.....	5
2. A nemzetközi politika sodrában... - A szudáni helyzet és a nemzetközi viszonyok elméleteinek összefüggései: a politikai elméletek világa.....	6
2.1. A törésvonal-háború.....	6
2.2. ...és annak feloldási lehetőségei	7
2.3. Elméleti iskolák mintái egy „újszülött államnak”	9
3. Egy afrikai ország születésének legfontosabb mérföldkövei.....	12
3.1. A referendum előzményei	12
3.2. Nehéz kezdetektől napjaink viszonylagos konszolidációjáig	13
3.3. A Machakos Jegyzőkönyv és az átfogó szudáni békeegyezmény jelentősége	16
3.4. Konszolidált jelen?	19
4. A nemzetközi szereplők afrikai fellépése	22
4.1. Kína megjelenése.....	22
4.2. Az Egyesült Államok „kényszerházassága” Dél-Szudánnal?	23
5. A komparativitás mezsgyéjén: a közös sorsú Koszovó és Dél-Szudán	26
5.1. Az országok gazdasági és geopolitikai helyzetképe.....	26
5.2. Koszovó problémái, s létrejöttének rövid ismertetése.....	27
5.2.1. A kormányzási struktúrák.....	28
5.2.2. Gazdasági potenciál.....	29
6. Szudán térsége Afrika makrokozmoszának nemzetközi viszonyaiban – Akkor és most.....	31
6.1. Gazdasági helyzet és további problémák	31
6.2. Remény az újjáépítésre	35
6.3. A legfőbb dilemma	36
6.3.1. Az Abyei-kérdés jelenlegi állása.....	37
6.4. A kudarcokkal teli kontinens és lehetőségei	39
7. Az interjú	41
Összegzés és konklúzió	44
Melléklet	48
Irodalomjegyzék.....	56

Bevezetés

Dél-Szudán nem csupán egy régi, hanem egyúttal egy újonnan született államot is képvisel a nemzetközi relációk illetve az országok között kialakult kapcsolatok között, melynek hátterét érdemes vizsgálataink középpontjába állítani. 2011 januárja után a közvélemény számára ismeretessé vált, hogy Szudántól való függetlensége elkerülhetetlen, ám annak módja, valamint jövőbeli kilátásai meglehetősen homályosnak mutatkoztak. Bizonyos volt, hogy a prosperitásig hosszú út vezet, s az bonyolult folyamatok árán valósulhat csupán meg. A téma rendkívül aktuálisnak minősül, hiszen egy új ország létrejöttét a nemzetközi közvélemény is kutatások középpontjába állítja, mivel az internacionális viszonyokat, a világban illetve az afrikai kontinensen kialakult hatalmi egyensúlyt is döntő mértékben befolyásolja, néhol nagyobb, másutt pedig kisebb mértékben. Bár az ország problémája kétségtelenül nagy figyelmet érdemel, ugyanakkor mégsem preferált Magyarországon.

Rendkívül szegény országról lévén szó, gyakran elhangzik a sajtóban a kijelentés, hogy egy újabb szereplő csatlakozik az úgynevezett *failed states* államok sorához. A téma hipotézise, mégis igyekszik ezt a szemléletet megcáfolni, s bebizonyítani komparatív kontextusba helyezve annak relevanciáját, hogy az egyetlen út számára a gazdasági, s egyúttal politikai prosperitás a nemzetközi szféra védernyője alatt. Jelen dolgozat célja ekképpen, hogy egyrészt bemutassa azt a rögzös, konfliktusoktól sem mentes, s hosszú utat, mely egy új ország megszületéséhez vezetett, s feltárja azon összetett okokat, melyek a jelen helyzet kialakulását eredményezték.

Munkám során idegen nyelvű folyóirat-, hetilap cikkeket használtam fel, elsősorban angol nyelven; a magyar szakirodalom ugyanis marginálisan kezeli annak vizsgálatát. Ebben szerepet játszik az ország, külföldi kutatók, riporterek ellen tanúsított izolacionizmusa egyúttal.

Módszereim közé tartozott a dokumentum-, illetve tartalomelemzés is, s számos, a monolitikus Szudánról írt cikk szerzőjével, Dr. Csicsmann Lászlóval készítettem interjút, melynek teljes szövege a Mellékletben olvasható.

Az első fejezetben így bemutatásra kerül Dél-Szudán helye a nemzetközi élet hatalmas küzdőterén, illetve deskriptív, ám egyúttal az elemző álláspontokat is hangsúlyosan előtérbe helyező aspektusból próbálom jellemezni azon folyamatokat, melyek a jelen állapot kialakulásához vezettek. Vélhetően bizonyításra kerül, hogy nem csupán a

legelső polgárháború időpontjáig, 1955-ig szükséges visszanyúlnunk, hanem a történelem mélyebb gyökereit is szükséges megvizsgálni.

A téma kapcsán nem mehetünk el egyes nemzetközi politikaelméleti kategóriák, iskolák ismertetése mellett sem, melyek elméleti keretbe foglalva az állam problémakomplexumát adnak betekintést az egyes kialakult viszonyhelyzetekre.

Az utolsó, hosszabb lélegzetvételű fejezetben pedig Szudán jelene és jövője kerül az elméleti fejtegetések fókuszába, s egy nemrég függetlenedett ország, Koszovó példájával pedig komparatív kontextusba. Az európai országgal való összehasonlítás jó irányvonal lehet, hogy egy nemrég született állam fejlődési tendenciáit megvizsgáljuk, s abból vonjunk le következtetéseket a jövőre vonatkozóan. Ezen megállapítások ugyanis követendő mintát jelenthetnek Dél-Szudán számára, mint azt a későbbiekből látni fogjuk. Mindezekből tanulhat a dél-szudáni politikai vezetés, illetve a nemzetközi tér is. Ekképpen, az elméleti keretek, a történelmi pozíciók, valamint a komparatív szemlélet bemutatása után megalkotható e téma átfogó szintézise, mely alapján már egy idealisztikus jövőkép is felvázolható a további fejlődési útvonal tekintetében.

1. Dél-Szudán létrejöttének nemzetközi körülményei

Dél-Szudán, Franciaország méretű szuverén országa meglehetősen előkészítetlen körülmények között látta meg a napvilágot, mely tényezőre több érvet is felsorakoztathatunk. Egyrészt az annak eredményessége érdekében lefolytatott népszavazás erőltetett aktusnak bizonyult, melyet egy korábbi megállapodás deklarált, ám erről a későbbiekben még szó lesz. Másrészt viszont gazdasági, politikai illetve társadalmi apparátusa sem volt kellőképpen alkalmas egy önálló állam létrejöttéhez. Az elszakadásra referendum következményeképpen kerülhetett tehát sor, melynek hátterét az egységes Szudán történelmében szükséges keresni. 2011. január 30-án a népszavazás eredménye már biztosnak tűnt: az észak-szudáni keresztény és animista népesség közel 99 %-a szavazott arra, hogy a túlnyomórészt a déli területeken élő muszlim lakosság önálló állam keretei között kezdjen új életet.¹

Mint arra már utalás történt, az elszakadás borítékolható volt két okból is. Egyrészt az egész ország területén élő különböző népek, népcsoportok mélyen gyökerező ellentétei miatt a helyzet tarthatatlanná vált, másrészt pedig a szeparáció folyamatban volt, s időközben nem csupán elkerülhetetlenné, hanem irreverzibilissé is vált. Hogy miként zajlott ennek menete, mik voltak annak előzményei, az a következő fejezetben kerül ismertetésre.

¹ South Sudan's future; *Now for the hard part*. (The Economist, 2011. február 3.)
<http://www.economist.com/node/18070450>
Letöltve: 2011-09-17

2. A nemzetközi politika sodrában... - A szudáni helyzet és a nemzetközi viszonyok elméleteinek összefüggései: a politikai elméletek világa

2.1. A törésvonal-háború...

Az egységes Szudán számos tekintetben „világok találkozási pontja”. Amennyiben geopolitikai elhelyezkedését tekintjük, ez az a terület ahol az arab világ és maga Fekete-Afrika találkozik, mely különbözőség gyakorta fizikai összecsapás formájában is megtestesül.²

Az egységes Szudán elmúlt néhány évtizede tipikus példája volt annak, amit Samuel P. Huntington törésvonal-háborúként definiál. Azt vallja, hogy maguk a „konfliktusok a népek identitásában gyökereznek”³. Ez Szudánban sem zajlott másképp, mint ahogy az alátámasztható a már említett példákkal, azaz az északi és déli azonosságtudat hiátusaival. Az ilyen jellegű háborúk meglehetősen hosszan elhúzódhatnak, mint ahogy történt ez Szudánban is, közel fél évszázadon keresztül. Békekötések jellemzik ugyan, de ezek többnyire nem kifejezetten hosszú életűek: erre példaként megemlíthető a rövid, egy évtizedes átmeneti béke illetve az Addisz Abebában megkötésre került egyezmény egyaránt. Célja folyhat a hatalom megszerzéséért, ám ritkább esetben beszélhetünk magáról a területszerzés kíváncsalmáról. A szudáni példánkban az egyenjogúsítás volt a legfőbb szempont, tehát, hogy a déli identitásnak saját érvényt szerezzenek; ki akarták vívni, hogy az északi fél többé ne gyakorolhasson felettük uralmat. Az ilyen jellegű háborúknál előfordul, hogy a tárgyalásokkal gyakran nem sikerül elérni a kompromisszumot, vagy csak nagyon ritkán kerül erre sor. Olybá tűnik, hogy a 2011-es referendummal dél végre érvényt tudott szerezni saját akaratának, hiszen beteljesült az, melyre oly régóta vártak. Másik, releváns karaktere még ennek a jelenségnek, hogy intenzitását tekintve nem mondható egyenletesnek. Szeszélyes háborúk ezek, melyek kezdetben fellángolnak, majd veszítenek lendületükből, végül pedig ismét eszkalálódhatnak. Erre számos példát hozhatunk a már említett, szinte pillanatnyi életciklusú békekötések képében.

S végül, ami a legfontosabb tényező, hogy az ilyen jellegű konfliktusok nem maradhatnak egy terület határain belül, ami szinte törvényszerű jellemvonásnak

² Balogh András – Rostoványi Zsolt – Búr Gábor – Anderle Ádám: *Nemzet és nacionalizmus*. Budapest: Korona, 2002., p. 289-290.

³ Lsd: Huntington, Samuel P. (2008)

mutatkozik. Szudán esetében közel 2,5 millió menekültet tartanak számon, s a halálos áldozatok száma sem kevésbé irreleváns. Jelen helyzetben Csádba menekültek az emberek milliói, internacionális vetületet adva a háborúnak. De államköziségről beszélhetünk a makrotérség tekintetében is, gondolhatunk itt a nemzetközi segélyekre, azokra a fordulópontokra, melyek a nemzetközi figyelem fókuszába helyezték az egymással összetűzésbe keveredett országrészeket. Elmondható, hogy külföld jelenléte az egyes Európai Unió, ENSZ illetve az Afrikai Unió térségbe érkező misszióin (pl: UNAMID) válik leginkább láthatóvá.⁴

Részösszefoglalásként megfogalmazható, hogy egy törésvonal háború korántsem egyszerű jelenség; azt számos összetevő sokasága alkotja. Éppen ezért megoldását sem szemlélhetjük csupán egyetlen nézőpontból. Kétségtelen, hatalmas erőfeszítést igényel és magas fokú kompromisszumkészséget, nem csupán a szóban forgó állam, hanem a nemzetközi szféra segítségével is.

2.2. ...és annak feloldási lehetőségei

Az egyes konfliktusok megoldása, az összes érintett fél számára kielégítő eredménnyel, korántsem könnyű feladat. Amennyiben egy törésvonal-háborúról van szó akkor még bonyolultabb annak eljárási folyamata, hiszen annak megközelítése komplex, átfogó analízist igényel.

Mindenekelőtt azonban szót kell ejteni arról, hogy Dél-Szudán függetlenedése, történelmi léptékben mérve meglehetősen egyedülálló jelenséggént tartható számon. Korábban is szemtanúi lehettünk, hogy különváltak egyes területek, mint például az 1993-ban önállóvá lett Eritrea, mely Etiópiától szakadt el. Ennek nyomán kiemelhetjük, mint internacionális kapcsolatot, hogy Szudán erőteljesen támogatta a 90-es évek elején az eritreai muzulmán lázadókat, s cserébe Etiópia menedéket nyújtott azon állam keresztény emigránsainak, illetve logisztikai segítsége is figyelemre méltónak bizonyult. Ez a példa is alátámasztja, hogy a nemzetközi rendszer bonyolult egységet képez, s annak szegmenseit sem lehet egymástól elválasztva kutatásaink tárgyává tenni. Annak egésze egy komplex hálózatként jeleníthető meg, melyben valamely szegmens egyensúlyi zavara a többi csomópontban elhelyezkedő félre is hatással van. Dél-Szudán függetlenedése nem állítható ugyanakkor párhuzamba Eritreával, hiszen merőben más

⁴ Huntington, Samuel P.: *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*. Budapest: Európa Könyvkiadó, 2008., p. 429-434.

úton, más feltételekkel ment végbe, ugyanakkor az utóbb említett például szolgálhatott dél számára.⁵

Kis kitérő után megkezdhetjük a törésvonal-háborúk feloldási alternatíváinak kibontását, illetve azt, hogy annak egyes kritériumai miként manifesztálódtak a szudáni példában: realitássá váltak avagy sem.

A törésvonal-háborúkat szükséges megfékezni, mert félő, hogy az egymással szembenálló felek párharca katasztrofális következményekbe torkollik, ugyanis az egyik megsemmisíti a másikat. Ebből a szempontból beszélhetünk totális háborúról. A beavatkozás gyakran nem vezet eredményre, csupán akkor, ha a közreműködő fél civilizációs rokonsággal bír valamely résztvevő iránt, ám gyakorta ez sem sikeres, ámbar ez az egyetlen lehetséges alternatíva. Kiemelésre érdemes továbbá az a tény, hogy az összecsapásban résztvevő civilizációk mag-államokkal nem rendelkeznek, mint ahogy az láthatóvá vált a szudáni esetben is. Mindebből azt a következtetést lehet levonni, hogy nem léphet be egy hatékony harmadik fél, mivel a már említett civilizációs kapcsolat hiányzik. Ez a tényező súlyosan visszavetette az államban végbement folyamatok körütekintő tárgyalását is az idők folyamán. Próbálkozások történtek a közvetítéssel: erre a szerepre Szaúd-Arábia vállalkozott, kevés sikerrel. Aki még befolyást tudott volna gyakorolni, az az Egyesült Államok, ám afrikai érdekeltségei miatt, s az országgal szembeni ellentétei végett ez a kísérlet is megbukott.⁶ Az internacionális szféra ebből a szempontból nem jelenthet kiutat a válság mélységeiből, nem töltheti be a mediátor szerepét, hiszen a változásnak a felek ambivalens magatartásának kiiktatásával kell elkezdődnie. Minden egyéb próbálkozás csupán felülről irányított, intruzív, de nem a probléma valódi gyökereit felszámoló módszer lenne.

A törésvonal-háborút tehát annak komponensei még inkább bonyolulttá, nehezen kiiktathatóvá teszik, s vizsgálatainkból arra a meglehetősen pesszimista konklúzióra juthatunk, hogy azok egészének megszüntetése csupán idealista megközelítés. A súlyos következmények csillapítása ugyan kompromisszummal, a tárgyalási hajlandóság fokozásával, a felek kibékítésével lehetségesnek tűnik. Enyhíthetők ugyan annak jelei, ámde teljes körű felszámolásukra nincsen lehetőség, hiszen a háború az emberi természet sajátosságának tekinthető.⁷

⁵ lsd. Huntington, Samuel P. (2008) p. 470.

⁶ lsd. Huntington, Samuel P. (2008) p.501-507.

⁷ Castells, Manuel: *A hálózati társadalom kialakulása I.* Budapest: Gondolat-Infonia, 2005. p. 581.

2.3. Elméleti iskolák mintái egy „újszülött államnak”

A nemzetközi viszonyok és a Szudán közötti relációk alátámasztására segítségül hívhatunk számos, a 19. és a 20. század folyamának nemzetközi hatalmi viszonyait interpretáló elméleti iskolát valamint anticipációt. Az alábbiakban ezek közül kerül megemlítésre néhány - azok számosságából kifolyólag természetesen a teljesség igénye nélkül - , mely e téma szemszögéből egzisztenciálisnak minősül.

Elsőként Robert Putnam ún. „*kétszintű játék*” (two-level game theory) elméletét analizálhatjuk tömören. A Harvard Egyetem professzorának 1988-ban,⁸ tehát több, mint két évtizeddel ezelőtt megalkotott elméletének lényegi összefüggéseit a következőképp szintetizálhatjuk.

A belpolitika illetve a nemzetközi kapcsolatok szoros korrelációban léteznek, melyek törvényszerűségei alapján maguk a nemzeti döntéshozó aktorok mindkét szinten, viszonylag egyidejűen cselekszenek. Mindezek alapján „az egyes tagállamokban hatalmon levők egyik legfontosabb célja, hogy támogató koalíciókat alakítsanak a hazai érdekcsoportokból, míg a nemzetközi szinten – ezen hazai érdekcsoportok igényei szerinti fellépéssel – hazai pozícióik megerősítését tartják szem előtt.”⁹ A kulcspozícióban lévő vezetők tárgyalási hajlandósága megmutatja ekképpen az adott személy potenciálját mindkét játéktérben.¹⁰

Szudán illetve Dél-Szudán esetében a két vezető individuum maga Omar Al-Bashir illetve politikai ellenfele, az új állam elnöke Salva Kiir Mayardit. Tárgyalási súllyal főképp az utóbbi politikus rendelkezik több okból kifolyólag is. Először is az új államot a legtöbb ország természetesen akceptálta, legitimitását tekintve elismert a nemzetközies körében, így diplomáciai kapcsolatok kiépítéséhez kellő internacionális potenciállal rendelkezik. Másrészt Bashir országa nemzetközi térben elszigetelt entitás. A vezető ugyan elegendő belpolitikai támogatottsággal rendelkezik, gondolhatunk itt a Nemzeti Kongresszus Pártjának támogatására, vagy éppen azon katonai hivatalnokokra, akik segítségével 1989 júniusában megbuktatta Sadiq al-Mahdit, s vette át tőle a vezető

⁸ Robert Putnam *Curriculum Vitae*

<http://www.slns.intranet.it/sites/slns/files/Microsoft%20Word%20-%20Putnam-CV.pdf>

Letöltve: 2011-10-19

⁹ Kéglér Ádám: *Tagállami érdekérvényesítés az Európai Unióban*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok Multidiszciplináris Doktori Iskola, 2008., p. 28.

¹⁰ Putnam, Robert D.: Diplomacy and domestic politics: the logic of two level-games. (Abstract) In: *International Organization*. 1988, Volume 42, Issue 03. p.1.

<http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=4308840&fulltextType=RA&fileId=S0020818300027697>

Letöltve: 2011-10-19

szerepét.¹¹ Az izolacionizmus ténye megnyilvánul továbbá abban a konstatacióban is, hogy Bashir elnök ellen, az utóbbi néhány évben kibocsátott kettős elfogatóparancs van hatályban, mely nemzetközi szintű mozgásterét, külkapcsolati törekvéseit nagy mértékben befolyásolja.¹² Következtetesként megfogalmazható, hogy a vezetők valóban rendelkeznek hazai bázissal, ám a külpolitikai cselekvési képességüket számos körülmény alakítja.

Samuel P. Huntington illetve Robert Putnam ugyanakkor nem elegendő elméleti kontextus, hogy Dél-Szudán helyét lokalizáljuk a világban. A globalizációval szoros összefüggésben áll maga a *modernizmus* eszméje, melynek alaptétele, hogy kísérletet tegyen „a függetlenségét elnyert állam a teljes stabilitás megteremtésére és fenntartására, valamint ezzel párhuzamosan zárkózzon fel a fejlett nyugati társadalmak közösségéhez.”¹³ Elviekben ez nem egyoldalú folyamat, hiszen vizsgálható gazdasági tekintetben, így erőltetett iparosítás formájában, illetve politikai aspektusból is, mely az intézményrendszer transzformációját foglalja magában. Dél-Szudánban, illetve még az akkori egységes államban, ezek közül egyik sem ment végbe, volt ugyan egy demokratikus átmenet, ez azonban kevésbé tekintendő annak, mint amit a nyugati világ a népuralom fogalmával azonosít. Amennyiben ennek megnyilvánulására keresünk példákat, megemlíthetjük a 2008-as népszámlálást, illetve Bashir áprilisi kinevezését, mely a konszenzus elemeit csupán csekély mértékben tükrözte. A modernista elmélet ebben a tekintetben tehát megbukott ezen afrikai ország vizsgálata során, ugyanakkor bizonyítást nyerhet azon megállapítás, hogy a nyugati minták az afrikai viszonyokra csupán alig alkalmazhatók. Nem adottak ugyanis a hasonló feltételek, történelmi és kulturális háttér. Ez is bizonyítja a fekete kontinens és az azon kívüli világ tekintetében kialakult fragmentációs vonalakat.

A modernista iskolát az 1970-es években a *dependencia* elmélet kialakulása szorította háttérbe. Figyelemreméltó különbsége az előzőhöz képest, hogy a világ egyes részeinek elmaradottságát állítja középpontba, s annak vélt okait próbálja feltárni, majd ennek segítségével a megoldási verziókat megalkotni. A legáltalánosabb vélekedés szerint Afrika a maga tempójában haladt volna afelé, hogy a globalizáció szerves részévé

¹¹ History of the Sudan. In: *Historyworld*. Retrieved 13 January 2011., p.1.
<http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?historyid=aa86>
Letöltve: 2011-10-20

¹² Marlise Simons – Neil MacFarquhar: Court Issues Arrest Warrant for Sudan's Leader. In: *New York Times*. 4. March 2004., p.1.
<http://www.nytimes.com/2009/03/05/world/africa/05court.html>
Letöltve: 2011-10-20

¹³ Lsd. Huntington, Samuel P. (2008)

válják, amennyiben a gyarmatosítók nem hódítják meg a területet. Nagy árat fizettek tehát azért, hogy a világgazdaság részeivé váltak – akaratuk ellenére. Ezen aszimmetrikusnak mutakozó centrum-periféria viszonyt ugyanakkor nem szabad teljességgel leegyszerűsíteni. A gyarmati függőség időszakában ugyanis egy demokratikus rendszer-mintát kapott Szudán, mely mentén elindulhat egy jobb jövő kialakításának irányába.¹⁴ A globalizáció sajátos karaktere tehát az egymástól való függés, megválaszolatlan kérdés ugyanakkor, hogy hogyan lép a prosperitás útjára Dél-Szudán állama a nem túl távoli jövőben.

Az utolsó elméleti keret maga a *realizmus* eszméje, melyet szükséges kiemelnünk. A realista paradigma már úgy tekint az állami struktúrára, hogy annak megváltozhat a belső szerkezete. Ezen elmélet megállja a helyét témánk szempontjából is, hiszen az államhatárok nem tekinthetők egy konstans létezőnek. Esetünkben egy új „demarkációs” vonal keletkezett, lecsökkentve az eredeti magállam területét, lakosságának számát, megbontva geopolitikáját, ugyanakkor lehetőséget adva egy teljesen új, merőben eltérő alternatívára. Parallel módon ugyanakkor a külső struktúra is megváltozott, mely alatt új internacionális kapcsolati tőke definíciójáról beszélhetünk. Ezen elmélet szerint továbbá, maga az állami külpolitika a nemzetközi szférától függ, nem pedig fordítva. Jelen esetünkben ez teljes mértékben bizonyítást nyer, hiszen Dél-Szudán legitimációja, annak nemzetközi elismerésétől függött. Amennyiben nem tett volna szert erre, az a diplomáciai kapcsolatok teljes elhalásához, s politikai vákuumhoz vezetett volna. Elfogadottságának széleskörűségéből azon megállapításra juthatunk, hogy nem vált elszigeteltté, jó eséllyel köthet nemzetközi szerződéseket, mely már rácsfolhat arra, hogy bukott állammá lesz.¹⁵

¹⁴ Csizmadia Sándor – Tarrósy István (szerk.): *Afrika ma – Tradíció, átalakulás, fejlődés*. Pécs: Publikon, 2009., p. 12-15.

¹⁵ Szabó Mariann: Globalizálódás és külpolitika. In: *Grotius*. Recenzió Kiss J. László: Globalizálódás és külpolitika – nemzetközi rendszer és elmélet az ezredfordulón. 2006., p.1.
<http://grotius.hu/publ/displ.asp?id=ICSOMD>
Letöltve: 2011-10-20

3. Egy afrikai ország születésének legfontosabb mérföldkövei

3.1. A referendum előzményei

Dél-Szudán helyzete a nemzetközi élet makrotérképében meglehetősen ambivalensnek mutatkozik, mint ahogy az az elméleti keretek kibontásakor már megfogalmazásra került. Mint mikrotérkép, újonnan alakult, s szükséges az ország születését annak mélységeiben megvizsgálni.

A dél-szudáni szeparatista törekvések csúcspontja, s egyben legfőbb megtestesülése, az arról folytatott népszavazás 2011. január 9 és 15-e között zajlott, melyet délen hatalmas pártosszal, ám északon annál nagyobb aggodalommal vártak. Dél számára kedvező fordulattal kecsegtetett, hiszen az esemény egy új, szabad országgént való egzisztencia alternatíváját kínálta, melyet a nemzetközi szféra is hasonló optimista attitűddel szemlélt. Észak számára viszont nem jelentett sok pozitívumot¹⁶, hiszen ennek keretében egy természetes vízi, s geopolitikai egységet szabdaltak szét, sőt ami a legkritikusabb, hogy az ország délen lévő kőolajkészleteitől is elesik ennek következtében.¹⁷ A referendum előkészületlen volt több tekintetben is. Egyrészt megrendezése előtt csupán néhány héttel kezdték meg annak szervezését, másrészt pedig annak körülményeit sem övezte széleskörű konszenzus sem a Nemzeti Kongresszus Párt (NCP), sem pedig az SPLM (Szudáni Felszabadítási Mozgalom) részéről. Az NCP eredetileg 70 %-os küszöböt szeretett volna a függetlenség kikiáltásához, de végül győzött ellenfelének gyengébb kritériuma, az 50 % + 1 szavazat. Mindebből láthatóvá vált, hogy az elszakadást az előbbi nem preferálta, ezért akart legitim akadályokat állítani annak megvalósulása előtt. A Mozgalom elérte, hogy azon állampolgárok is szavazzanak, akik száműzetés, vagy otthonuk elvesztése miatt a déli területeken kívül rekedtek, bár félő volt, hogy emiatt északi kompresszióknak lesznek kitéve.¹⁸

¹⁶ Lanciano, Luke: *The Background of South Sudan's Referendum*. Syracuse University, 2011. január 12. <http://nextgenjournal.com/2011/01/the-background-of-south-sudans-referendum/>
Letöltve: 2011-09-17

¹⁷ Fick, Maggie: World's newest country: South Sudan's oil remains a sticking point. 2011. július 8. In: *The Christian Science Monitor*.
<http://www.csmonitor.com/World/Africa/2011/0708/World-s-newest-country-South-Sudan-s-oil-remains-a-sticking-point>
Letöltve: 2011-09-17

¹⁸ South Sudan's Quest for Independence – April Elections Pave Way for 2011 Referendum. In: *Military Technology* –MILTECH 1/2010, North Africa and Middle East., p.255.

A szavazás végül nem csupán érvényesnek, hanem eredményesnek is bizonyult, s az ország hivatalosan is függetlenségre tett szert 2011 júliusában. A háttérben meghúzódó körülmények azonban sokkal árnyaltabb képet mutatnak annál, mint ahogy az az első pillantásra tűnik, ugyanis a mai, viszonylag konszolidáltnak mondható helyzet gyökerei a múltban, fél évszázaddal ezelőtt, vagy még korábban keresendők.

3.2. Nehéz kezdetektől napjaink viszonylagos konszolidációjáig

Témánk aktualitásának megismeréséhez a múltba, elsőként pontosan 1953-ig szükséges visszanyúlni, amikor a brit gyarmatosítók tartották fennhatóságuk alatt a területet. Ekkor jelent meg markánsan az a törésvonal, mely máig releváns hatással bír a maga nemében; hiszen a gyarmatosítók külön kezdték kezelni a főként arab-muszlim északot, s a többségében animista-keresztény lakta déli területet, északnak adva több privilégiumot, mind gazdasági, mind politikai tekintetben. Mindkét rész autonóm kormányzás alá került, mely végérvényesen deklarálta, a gyakran ma is előtérbe kerülő ellentéteket a két országrész között.¹⁹ Ez közvetlenül alapozta meg a későbbi hat évtized összeütközéseinek folyamatát. A probléma alapvetően abban gyökerezett, hogy az északi, kartúmi elit olyan szaktudásra tett szert a britek segítségével, mely számukra behozhatatlan előnyt jelentett. S ez igazolódott is, hiszen miután a britek elhagyták a területet már evidens volt, hogy az országnak egy centrum-periféria problémával kell szembenéznie, mely aztán hosszú évtizedekig az állam modern konfliktusainak táptalajává vált. Az etnikailag sokszínű három déli tartomány, Felső-Nílus, Equatoria, valamint Bahr al-Ghazal arabizációja illetve iszlamizációja elmaradt, mely szintén gyakran antagonisztikus ellentéteket generált a főként arab többségű északkal szemben. E néhány ok azonban még mélyebbre, sőt az időben távolabbra is visszanyúlik. 1929-ben ugyanis a gyarmatosítók által meghirdetésre került az úgynevezett déli program, mely már jellegével, hogy csupán erre az országrészre terjesztették ki, veszélyt hordozott magában. Alapvető tézise, hogy az említett három tartományt hermetikusan elzárta, azaz a külföldiek – s ebbe a kategóriába sorolandó az északi lakosság is – csupán engedéllyel léphettek be eme területre. Ezzel a britek feltehetően azt szerették volna elérni, hogy az arabizáció hatásai alól mentesüljön a keresztény missziók által benépesített rész. Vélhetően a britek szándéka nem a későbbi összeütközések

¹⁹ lsd: Lanciano, Luke (2011)

megalapozása volt, csupán délnek próbálták megadni a viszonylagos önálló fejlődési út lehetőségét. Egyetlen, ámde annál súlyosabb probléma mégis felmerült, ugyanis a területből nem lett önálló kolónia; kartúmi irányítás alatt maradt. Mindebből pedig már akkor láthatóvá vált, hogy a későbbi marginalizáció elkerülhetetlen jelenség lesz. Ekkor még nem létezett azon feltevés, hogy emiatt a „hiba” miatt több millió emberi élettel kell fizetni.²⁰

A következő fordulóra így nem kellett sokat várni, 1956-ban egész Szudán függetlenné lett, mely nem számított elszigetelt jelenségnek Afrika történelmében. Részét képezte azon iránynak, mely a gyarmati rabigát lerázni kívánó Afrika kontinensén kollektív módon megjelent. A 20. század közepén ugyanis sajátos demokratizálódási hullám söpört végig az egész „fekete kontinensen”, mely azt a reményt kínálta, hogy az eddig szinte rabszolgasorban élők szabadon dönthessenek, s egy új szebb jövőt álmodjanak, immáron Európa monokratikus uralma nélkül. Ennek nyomán Szudán is sajátos utat járt be, ám az ország sorsa nem úgy alakult, ahogy az várható volt. Az európai gyarmatosítók ugyanis elhagyták az országot, s magukkal vitték az addig jól felépített, ámde kényszer hatása alatt álló államstruktúrát, mely állami összeomlást eredményezett.²¹

Mindebből már arra lehet következtetni, hogy az ottani helyzet pattanásig feszült. És ez így is történt, ám az első polgárháború nem az északiak támadásával tört ki, mint ahogy azt várni lehetett. A déliek számára ugyanis nyilvánvalóvá vált, hogy a gyarmatosítók nem tűntek el, csupán most nem a britek, hanem északi „testvéreik” képében jelennek meg. A brit gyarmatosítás tehát elérte, feltehetően nem szándékolt célját, végérvényesen kettészakítva ezzel a két területet egymástól. A délieken úrrá lett a frusztráció érzése, s éppen a mellőzöttségükből fakadó elégedetlenség vezetett el odáig, hogy a déliek támadtak először 1955-ben a toriti lázadás keretében, s mészároltak le egy északiakból álló helyőrséget. A fenyegetettség érzése győzött a déli lakosságon. Ez volt válaszuk arra a kérdésre, hogy továbbra is rabigába hajtják-e fejüket, vagy éppen a fegyveres, ámde veszélyekkel teli utat választják, hogy lerázzanak minden béklyót, mely őket erre a sorsra kárhoztatta.²² Született egy függetlenségi határozat, mely 1955 decemberében látott napvilágot, s föderális státusz alternatíváját kínálta dél számára. Ezen irat azonban

²⁰ Illés Zoltán: Dél-Szudán függetlensége. In: *Kül-Világ – a nemzetközi kapcsolatok folyóirata*, VIII. évfolyam 2011/3. szám., p.2-3.

<http://www.kul-vilag.hu/>

Letöltve: 2011-09-25

²¹ Horváth Jenő (szerk.): *Világpolitikai lexikon (1945-2005)*. Budapest: Osiris, 2005. p. 600.

²² Lsd: Illés Zoltán (2011) p. 3-4.

csekély jelentőséggel bírt, hiszen az aláíró felek nem tartották tiszteletben azt, ám ezen aspektusból hasonló elemeket képviselt, mint a jóval későbbi, nagyobb horderejű 2005-ös Naivasha-i megállapodás.²³

A polgárháború kialakulásához ugyanakkor egy identitásbeli válság is vezetett. Más szempontok alapján a konfliktus kitörése felfogható a tradíció illetve a modernitás összecsapásának is, hiszen ekkor egymás mellett létezett az afrikaiak hagyománytisztelő magatartása, valamint a britek által meghonosított modernizációs eszme is. A tribalizmus és a vallási hagyományok ütköztek így a nyugati befolyás bástyájával, a modernitás elveivel, mely alapján Szudán ismét válaszúthoz érkezett. Vajon melyik utat válassza? Ezen dilemma képében szintén az észak-déli törésvonalat azonosíthatjuk, mely mentén az összecsapás már elkerülhetetlenné vált.²⁴ E szembenállás azonban a történelemben nem számít egyedüli példának, hiszen maga a Dél-Afrikában kialakított, az emberi jogokat teljes mértékben másodlagossá tevő apartheid rendszer is hasonló diszkriminációs elemet rejtett magában, mikor a fekete és a nem fekete lakosságot különféle intézkedésekkel megkülönböztette egymástól az előbb említettek kárára. A rend azonban, annak felbomlásával, s a nemzetközi rendszer segítségével ott is helyreállt, mint arra vélhetően Dél-Szudánban is véglegesen sor kerül majd.²⁵

A háborús helyzet, mely még a britek kivonulása előtt eszkalálódott, végül 1972-ben látszólag lezárult egy Addisz Abebában kötött megállapodás keretében. Az azonban kisvártatva törékenynek bizonyult: a harcok kiújultak 1983-tól az egyezmény megsértése miatt. Bashir erőszakosan akarta terjeszteni a sariát, mely a konfliktus kiújulásához vezetett észak és dél között. Bár az államfő egységes országot akart, egységes vallással, ez nem valósulhatott meg valamely fél sérelmére, mivel az diszkriminatív intézkedésnek minősült volna.²⁶

A konfliktusos helyzet kialakulásához hozzájárult az is, hogy az itt létrejött egyezés autonómiát garantált ugyan délnek sok tekintetben, a kritikus kérdésnek számító olajkészleteket leszámítva.²⁷ Több mint két évtizeddel azután végül²⁸ 2004. december

²³ Riag, Yer Zuor – Hoth Giw, Chan: *South Sudan – A legitimate struggle*. Baltimore: Publishamerica, 2006., p. 115-116.

²⁴ Mamdani, Mahmood: *Saviours and Survivors – Darfur, politics and the war on terror*. Southern Africa: HSRC Press, 2009., p. 171.

²⁵ Riag, Yer Zuor – Hoth Giw, Chan: *South Sudan – A legitimate struggle*. Baltimore: Publishamerica, 2006., p.113-114.

²⁶ Byassee, Jason: How the church grew in south Sudan. In: *Christian Century*. 2010. december 14., p.31.

²⁷ Khadija, Sharife (2009): *Oil Politics*.

http://findarticles.com/p/articles/mi_qa5391/is_200905/ai_n31965228/

Letöltve: 2009-11-11 13:41

²⁸ Karetka Bernát – Dezső András (2000): *Szudán*.

31-én született egy megállapodás a kormány és a Szudáni Népi Felszabadító Mozgalom tagjai között Kenyában, mellyel a polgárháború végét kívánták meghatározni.²⁹ Ezen egyezség átfogó szudáni békeszerződés (*CPA – Comprehensive Peace Agreement*) néven vált ismertté, amelynek sajátossága, hogy egy hat évet felölelő úgynevezett átmeneti időszakot határozott meg, s ennek lezárultával a déli régió dönthetett arról, hogy kíván-e függetlenedni, vagy sem.³⁰ Annak parafálására végül ünnepélyes keretek között került sor, 2005. január 9-én. Dr. John Garang tábornok és a miniszterelnök Omar Hassan Al-Bashir kézfogása jelentette minden szudáni számára a 21 éve tartó polgárháború, s egyúttal a kegyetlenségek végét is,³¹ elindítva egy interim időszakot, mely ebben az évben érkezett újabb vízválasztójához.³²

3.3. A Machakos Jegyzőkönyv és az átfogó szudáni békeegyezmény jelentősége

A 2005-ben ratifikált átfogó szudáni békeegyezmény, már a nevéből kiindulva is, arra volt hivatott, hogy az ellentétes kérdéseket feloldja az egyes érdekelt felek között, s világosan deklarálja az elkövetkezendőekben követendő irányvonalakat. Ebből kifolyólag kezelnie kellett volna a vallási-etnikai diverzitást, a javak megosztását észak és dél között, irányítania egy új nemzetbiztonsági paradigma kialakulását, s biztosítania a szudáni közösségek közötti érdekegyeztetési-, és döntéshozatali folyamatok egészét. Valójában azonban az eltelt interim periódus fél évtizede alatt az egyensúlyi helyzet még inkább megbomlott, aláásva ezzel a CPA tekintélyét, s megghiúsítva az eredeti elképzeléseket. Inkább a „feltartóztatás doktrínájává” vált, a radikális változás reményét pedig kioltotta.³³ A CPA jelentősége mégis páratlan, hiszen már a demokratikus jelen kiépítését tűzte ki legfőbb céljául, s példát szolgáltatott nem csupán maga Szudán, hanem az egész afrikai kontinens számára. Egyedülálló mechanizmust szolgáltatott

<http://konfliktus.index.hu/szudan.html>

Letöltve: 2009-11-11 13:10

²⁹ *Szudán-Darfúr. (2004)*

<http://hvg.hu/goepontok.szudan/20041123szudandoszie.aspx>

Letöltve:2009-07-27 13:14

³⁰ *Euroatlanti Biztonságpolitika (forrásgyűjtemény): Darfúr.*

http://www.playhold.com/www.ckke.hu/index_10303034.php

Letöltve: 2009-10-18 12: 57

³¹ Lokosang, LB: *South Sudan: The Case for Independence & Learning from Mistakes*. United States: Xlibris Corporation, 2010., p. 32-33.

³² *The Interim Constitution of Southern Sudan.* (2005) p.4.

http://www.chr.up.ac.za/undp/domestic/docs/c_SouthernSudan.pdf

Letöltve: 2011-10-20

³³ D’Agoot, Majak: *Energy Politics and the South Sudan referendum: Anatomy of a resource curse.* In: *Middle East Policy*, Vol, XVI, No. 4, Winter 2009., p. 118.

abból a célból, hogy feloldja a különféle vallásokból fakadó ellentmondásokat, s új keretet adott az emberek szabad akaratának kiépítéséhez.³⁴

Homályos megfogalmazása ellenére az egyik legfőbb része, a 2002-ben aláírt Machakos jegyzőkönyv, melynek kiemelt pontjában, (1.3.) deklarálták, hogy Dél-Szudán népének joga van az önrendelkezésre, s referendum keretében dönthet majd jövőjéről.³⁵ Mindemellett egy hat éves átmeneti időszak is meghatározásra került, melynek lezárultával nemzetközi felügyelet általi népszavazást rendeznek a szudáni kormány és az SPLM vezetésével. Ennek eredményeképpen a déliek válaszut elé néznek: vagy integrált részei maradnak és elfogadják a kormány fennhatóságát, Szudán egységét, vagy pedig önállóan folytatják útjukat.

A szerződés második részében (Chapter II. - Power sharing) fontos kitételként szerepel, hogy népszámlálást kell tartani az átmeneti időszak második felében, mivel ez a 2011-es referendumnak az előfeltétele.³⁶ Ennek eleget is tett a kormány, bár némi késlekedéssel ugyan, de 2008 elején véghezvitte ezt a releváns követelményt.³⁷

A szerződés tartalmazta azt is, hogy az átmeneti időszak megkezdése után a 3. év végéig általános választásokat kell tartani.³⁸ A 2. fejezet 3. része rendelkezik továbbá arról, hogy a dél-szudániak tisztelete érdekében, szükséges egy saját kormány létrehozása, mely szintén megvalósításra került az egyezmény aláírása után.

A harmadik fejezet szól a javak megosztásáról, ám az semmi konkrétumot nem tartalmaz arra vonatkozóan, hogy hogyan is kerül majd erre sor észak, illetve dél között. Mindezt az átmeneti időszakban vélik majd lépésről-lépésre meghatározni. Előírja, hogy létre kell hozni egy, a térségben található kőolaj megosztásával foglalkozó szervezetet (National Petroleum Commission - NPC) mely egy független nemzeti intézmény lesz, azzal a kiemelt feladattal, hogy felügyelje a monitoring folyamatát, az egyes

³⁴ *Hearing and Briefing before the Subcommittee on Africa and global Health of the Committee on Foreign Affairs.* House of representatives, Unites States: US Government printing office, 2007., p. 30.

³⁵ *Comprehensive Peace Agreement* p.1. (Chapter 1.)

“That the people of South Sudan have the right to self-determination, inter alia, through a referendum to determine their future status.”

<http://www.aec-sudan.org/docs/cpa/cpa-en.pdf>

Letöltve: 2010-10-28 3:24

³⁶ *I*sd: *Comprehensive Peace Agreement* p.1.

“1.8.1 Population census throughout the Sudan shall be conducted and completed by the end of the second year of the Interim Period”

³⁷ *Sudan's census delayed to April 2008 (2007)*

<http://www.sudantribune.com/spip.php?article25213>

Letöltve: 2010-10-22 2:23

³⁸ *I*sd: *Comprehensive Peace Agreement* p.1.

“1.8.3 General Elections at all levels of government shall be completed by the end of the third year of the Interim Period”

közpolitikák megvalósítását, s a különböző stratégiák létrejöttét.³⁹ Ennek a kitételnek szintén eleget tettek, hiszen az interim periódus keretében létrehozták azt 2005 októberében.⁴⁰

A 4. fejezet már specifikus kérdést, a sajátos helyzetben lévő Abyei tartomány kérdéskörét állítja középpontba. A szerződés Abyei-t hídnak nevezi, mely arra utal, hogy Szudán népének egyesítésére hivatott, az északi és a déli rész közötti összekötő kapocs. Világosan megfogalmazza, hogy Abyei-t Végrehajtó Tanácsnak kell kormányoznia, melyet helyiek választanak meg. Az is tisztázásra kerül, hogy az átmeneti időszak alatt, az egyes térségek nem egyenlően részesülnek az olajból származó bevételekből: a nemzeti kormány például 50 %-ban, Dél-Szudán kormánya pedig 42 %-ban kap belőle. Abyei saját szavazást tarthat, melynek során kétféle út kínálkozik számára: vagy megtartja speciális adminisztratív státuszát északon, vagy Bahr el Ghazal részévé válik. Mindez a kérdés a mai napig tisztázatlan, s a konfliktusok mikroszintű kivetülésévé lehet, s akár meg is ismétlődhet Szudán évtizedes tragédiája. Érdekesség, hogy a szerződés függelékében lévő táblázatban az összes többi adattól eltérően a dél-szudáni elszakadásra vonatkozóan, sem időbeli korlát, sem végrehajtó szerv, sem hely, sem egyéb procedurális kritérium nem került meghatározásra.⁴¹

Az elmondottakból részösszefoglalásként megfogalmazható, hogy e két dokumentum konkrétumokat még csupán nyomokban tartalmaz, az elképzelések implementálására vonatkozóan még egzakt forgatókönyvek nincsenek. Ennek ellenére azonban világosan deklarált törekvések jelennek meg, melyek legfőbbje a déli autonóm rész szeparatizmusa. Mint arról már kiderült, valóban véghezvitték azt néhány hónappal ezelőtt. Megalkotásra került Dél-Szudán Kormánya (*Government of South-Sudan – GoSS*) megadva az autonómiát, mely ebből a nézőpontból már az önállóság felé tett jelentős lépésként tartandó számon.⁴²

³⁹ Lsd: *Comprehensive Peace Agreement* p.52.

⁴⁰ U.S. Energy Information Administration –Independent Statistics and Analysis: *Oil*.
<http://www.eia.doe.gov/cabs/Sudan/Oil.html>
Letöltve:2010-10-28 6:49

⁴¹ *Darfur Peace Agreement* p.141.
<http://www.aec-sudan.org/docs/cpa/cpa-en.pdf>
Letöltve:2010-10-28 6:49

⁴² A summary of the Comprehensive Peace Agreement. In: *Conciliation Resources.*, p.1. (2005)
<http://www.c-r.org/our-work/accord/sudan/cpa-summary.php>
Letöltve:2011-10-20

3.4. Konszolidált jelen?

Az interim periódus 2005-től 2011-ig tartó időszaka végérvényesen lezárult. Bár annak evalvációja az eltelt idő függvényében még meglehetősen korai lenne, mégis néhány főbb csapásirány felvázolható az elmúlt évek alapján.

Nevével ellentétben a CPA-t mégsem mondhatjuk teljesen átfogónak. Ennek oka legfőképpen az, hogy délt csupán az SPLM/A képviselte, s a többi felkelő erő nem került a tárgyalási folyamatokban involvációra. Északon is csupán a legnagyobb, Nemzeti Kongresszus Párt volt jelen, az ellenzéki erők nem jutottak kardinális szerephez. Tulajdonképpen megfogalmazható, hogy pillanatnyi tűzszüneti megállapodás szerepét inkább betölti, mint egy békeegyezményét. Ez azonban pesszimista felfogás, hogy az mégis mennyire bizonyul majd tartósnak, még a jövő homályába vész. E periódus alatt mindkét résztvevő bizonyítási lehetőséget kapott. Kartúm alternatívája az volt, hogy valóban képes-e elengedni délt, akikkel a kényszeres együttélés már bizonyos aspektusból terhe ssé vált számára. Ennek keretében tehetett tanúbizonyságot elkötelezettségéről, kompromisszumkészségéről, az emberi jogok figyelembe vételének hajlandóságáról. A déliek számára viszont feszült várakozás volt annak tekintetében, hogy az északi főváros ismét demagóg frázisokat zengett csupán avagy sem.⁴³ Mindezekből a pozitív álláspont kerekedett felül, hiszen a referendumra sor került 2011 januárjában.

Dél-Szudán függetlenségét hivatalosan 2011. július 9-én nyerte el. Bár a népszavazást az elszakadásról még januárban tartották, mégis szükség volt némi átmeneti időre nem csupán az adminisztráció, hanem immáron a nemzetközi biztonságpolitikai kérdések megvitatása érdekében. Dél-Szudán tehát elérte a már régóta vágyott önállóságot, azonban ez a státusz nem teljesen tekinthető felhőtlennek és problémamentesnek. Ez az állítás több szempontból is megindokolható, ugyanis egyrészt egy természetes földrajzi egység, másrészt egy geopolitikai homogén térség is feldarabolódásra került. Ez nem csupán azt jelenti, hogy Észak-Szudánnak kell részben újjáépíteni struktúráját, hanem Dél-Szudán is gyakorlatilag előről írhatja újjá, rögzös utaktól korántsem mentes történelmét. A kölcsönös dependencia ténye tehát létező dolog, (lsd: Osztrák-Magyar Monarchia esetében Ausztria és a Magyar Királysághoz hasonlóan) hiszen a délieknek sem kiépített állami rendszerük, szakembereik, sem megfelelően használható

⁴³ Illés Zoltán: Leszerelés egy konfliktuszónában – Dél-Szudán esete. In: *Nemzet és Biztonság: Biztonságpolitikai Szemle*, IV. évfolyam, 6. szám, 2011. július. p. 29-32.

infrastruktúrájuk nincsen. Másrésről viszont észak ez által elesett a főként délen található hatalmas kőolajkészletektől, de rendelkezik olyasvalamivel, ami nélkül az olajból dél vajmi keveset profitálhat: kőolajvezeték illetve kikötők a Földközi-tengeren. Amennyiben az újdonsült állam nem talál erre megfelelő megoldást, az azt jelentheti, hogy hatalmas zsarolási potenciál került észak kezébe, mely érdekükkel a jövőben fel is léphetnek. Problémaként merül fel még Abyei kérdése is, mely a későbbiekben még kifejtésre kerül.

A világ újonnan megalakult, 196. országa viharos gyorsasággal szerzett magának nemzetközi elismertséget, hiszen megalakulását követően már az ENSZ 193. tagállama. Az ünnepélyes esküvőre az új fővárosban, Dzsubában került sor, s az államfő Salva Kiir Mayardit-t nem csak Ban Ki Mun, ENSZ főtitkár, Colin Powell, valamint a dél-szudáni lakosság által kevésbé preferált Omar Al-Bashir üdvözölte, hanem Magyarország is, Hóvári János, a Külügyminisztérium helyettes államtitkárának személyében.⁴⁴

Ami érdekességgént megemlíthető, hogy még a függetlenség kikiáltásának előestéjén Észak-Szudán nyilatkozatban ismerte el a déliek döntésével való egyetértést: *"A Szudáni Köztársaság ezúton is bejelenti, hogy elismeri a Dél-Szudáni Köztársaságot mint független állapot az 1956. január 1-i határok szerint (...) Áldásunkat adjuk déli testvéreinkre és sok sikert kívánunk nekik."*⁴⁵

Az északi fél meglehetősen engedékeny hangvételű volt, mint ahogy az az idézetből is láthatóvá válik: testvérnek nevezte Salva Kiir új államát. Az északi vezető, Omar Al-Bashir szokatlan magatartása több indokkal is magyarázható. Mivel az autonóm tartomány hivatalosan is önállóvá lett, realizálódott északban, hogy ezután már nem tud ugyanolyan jogot formálni azon területekre, mint ahogy azt korábban tette. Megváltozott ugyanis a kapcsolat jellege; 2011 júliusa előtt még nemzetállamon belüli konfliktusról volt szó, ezen időpont után azonban már nemzetközi jellegű háborúval kellene a szudániaknak szembenézniük. Ez már a hadviselés nemzetközi szabályainak, azon belül is a hágai illetve a genfi jog, a nemzetinél jóval komplikáltabb rendszerének applikációját követelné meg illetve a konfliktus határon kívüli exportját, annak expanzióját jelentené. A hadüzenet indokaként sem lehetne megemlíteni az

⁴⁴ Kikiáltották Dél-Szudán függetlenségét. (Origo, 2011. 07.09.)
<http://www.origo.hu/nagyvilag/20110709-kikialtottak-delszudan-fuggetlenseget.html>
Letöltve: 2011-09-25

⁴⁵ Szudán már el is ismerte Dél-Szudánt. (Index: 2011. július 8.)
http://index.hu/kulfold/2011/07/08/szudan_mar_el_is_ismerte_del-szudant/
Letöltve: 2011-09-25

olajkészletek birtoklása felett érzett késztetést, mivel az esszenciális etikai normákat sértene.⁴⁶ Másrészt pedig kivívná a nemzetközi közösség antipatikus magatartását. Ennek tekintetében feltételezhető, hogy Szudán nem bocsátkozik bele egy ilyen, minden szempontból megterhelő akcióba, hiszen azon a részen is a nemzetállami struktúra hasonlóképp még csak stabilizálódóban van a szecesszió után néhány hónappal. Ez is érvként szolgálhat a déli konjunktúra jövőjének védelmében.

A feltételek tehát gyökeresen megváltoztak. Korábban még Bashir elnök irányítása alatt tudta tartani az egyes eseményeket, mint például a 2008-as népszámlálás adatainak meghamisítását a későbbi népszavazás sikertelensége érdekében.⁴⁷ A megváltozott körülmények vélhetően meghátrálásra készítették az immáron kettős elfogatóparancs alatt álló elnököt. A déli fél így nemzetközi védőernyő alá került, s eme szituációban meglehetősen nehéz lesz északnak kivívnia a korábbi egységes területek alá tartozó kőolaj felhasználása és ellenőrzése feletti jogot.

Konklúzióként megfogalmazhatjuk, hogy a helyzet konszolidálódott, tehát jelen esetben bizonyosságot nyert, hogy az elszakadás volt a béke kulcsa. De mivel az éremnek is két oldala van, ezért további negatív következtetéseket is megfogalmazhatunk. Dél-Szudán ugyanis rendkívül szegény, marginalizálódott államalakulat, melynek további sorsa meglehetősen kétséges gazdasági helyzetét, s elégedetlen északi szomszédjait tekintve. A helyzet azonban korántsem kilátástalan.

⁴⁶ *Nemzetközi humanitárius jog – Nemzeti Tanácsadó Bizottság.* (Forrás: Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma)

http://www.mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/nemz_hum_jog/

Letöltve: 2011-10-20

⁴⁷ Ild: Illés Zoltán (2008) p. 33.

4. A nemzetközi szereplők afrikai fellépése

A nemzetközi szféra szereplői az események felgyorsulásával viharos sebességgel jelentek meg Szudán térségében: gondolhatunk itt a nagy „Triádra”, az Egyesült Államokra, az Egyesült Királyságra, illetve Norvégiára, melyek nyomást gyakorolva segítették hozzá az országot, hogy a 2005-ben parafált CPA létrejöhesse.⁴⁸ E Trojka szereplői közül ugyanakkor kiemelésre érdemes az Egyesült Államok magatartása, valamint az ebben nem résztvevő Kína, mint legfontosabb olajimportőr. E két fél, néhol meglehetősen ambivalens hozzáállását középpontba állíthatjuk, mely által a kettejük közötti bonyolult viszonyrendszer is láthatóvá válik.

4.1. Kína megjelenése

Amennyiben az ország szecessziójának sajátosságait szeretnénk kifejtetni, azt mondhatjuk, hogy annak oka a népcsoportok diverzitása, ugyanakkor legfőbb következménye a harc megindulása az olajért. Ebből a szempontból a két fél küzdelmének motivációja megváltozni látszik.⁴⁹

Kína és Szudán partnersége ennek tekintetében érdekkapcsolatnak minősül, mely meglehetősen egyoldalúnak tűnik, s legfőbb oka maga a földfelszín alatt rejtőző kincs, a kőolaj. A közöttük létrejött diplomáciai kapocs kezdete alig három évtizedre nyúlik vissza, s az ázsiai ország akkor lépett be a területre, mikor Szudán régiójában már rengeteg nyugati állam alakította ki saját iparát. Az évek során azonban a beruházók távozni kényszerültek az eszkalálódó polgárháborús helyzet, másrészt pedig az emberi jogsértések miatt. Mindebben nagy szerepe volt Washingtonnak, aki komoly erőfeszítéseket tett a kitermelők kiutasításának érdekében.

A konkurencia távozása Kína számára megfelelő háttérrel biztosított saját ágazatának kiépítésére, melynek legfőbb bizonyítéka, hogy a három legfőbb ázsiai cég- a China National Petroleum Corporation, a Petronas illetve az ONGC – közül a legnagyobb kínai érdekeltségű. Továbbá az sem elhanyagolandó szempont, hogy ezen cégek birtokolják napjainkban az itteni kitermelés csaknem 90 %-át, hegemón piacot biztosítva ezzel a Távol-Kelet számára.

⁴⁸ Lokosang, LB (2010) p. 30-31.

⁴⁹ Duncan Clarke: *Africa: Crude Continent: The Struggle for Africa's Oil Prize*. Glasgow: Bell & Bain Ltd, 2010., p. 205.

Az állami olajipar egészen pontosan 1999. augusztus 30-án létesült, s mindkét fél számára gazdasági konjunktúrát, illetve megélénkülő kereskedelmi kapcsolatokat kínált. Ám ezzel párhuzamosan elindított egy negatív folyamatokkal teli korszakot is, melyet a növekvő kínai befolyással azonosíthatunk. A kitermelés nagyságát mi sem bizonyítja jobban, minthogy 2007-re az akkor még egységes Szudán Afrika olajtermelői közül az ötödik helyet foglalta el, s napi 434 000 hordót termelt. A növekedés csak folytatódott, hiszen ez az arányszám 2008-ra már elérte az 523 000 hordós teljesítményt. A kínai gazdaság haszna a szudáni iparból tehát szembeötlő. Ugyanakkor nem mehetünk el más tényezők mellett sem.

A szudáni konfliktusos helyzet ugyanis a háború fokozódásával a nemzetközi közösség fókuszába állította a térséget, mellyel együtt az itteni kínai tevékenységek vizsgálata is középpontba került. Mindennek hatására Kína is cselekvésre kényszerült. Hogy megtartsa jó kapcsolatait az afrikai állammal, az ő ENSZ BT-ben betöltött elnöksége alatt született meg az UNAMID misszió, hogy megfékezze a tömeges jogsértéseket, s gátat szabjon a vérengzésnek Afrika legnagyobb államában.

Mindemellett Kínában rendezték meg a 2008-as pekingi olimpiát, mely több szempontból is más tevékenységre készítette az ázsiai államot. Részint a játékok megrendezése minden erejét felemésztette, ebből kifolyólag kevesebb figyelmet fordíthatott ezen afrikai érdekeltségére. Másrészről pedig az egyes jogvédő szervezetek is aktivizálódtak, s a média segítségével bojkottra szólítottak fel. A kedélyek lecsillapítása végett tehát Kína együttműködésre kényszerült. A dél-szudáni függetlenség kikiáltása előtt Kína harmadik legnagyobb kereskedelmi partnere volt a régió, s Kínának politikai ügyeskedésekre, külpolitikai lavírozásra van szüksége ahhoz, hogy megtartsa „társát”, mivel elvesztése – a számadatokat tekintve – hatalmas, vagy pótolhatatlan veszteség lenne számára.⁵⁰

4.2. Az Egyesült Államok „kényszerházassága” Dél-Szudánnal?

Az egységes Szudán életében az Amerikai Egyesült államok meglehetősen ambivalens szerepet játszott, s túlnyomóan távoli szemlélője volt az eseményeknek; filozófiai diskurzusokban vett csupán részt, semmint tevőlegesen. A két ország közötti diplomáciai kapcsolatok kiépítése jelenleg, a korábbiakkal ellentétben, egy intenzív

⁵⁰ Tarrósy István (szerk.): *Fenntartható Afrika*. Pécs: Publikon, 2010., p.122-125.

szakasz képét mutatja. Ennek legmarkánsabb megnyilvánulása, hogy a Dél-Szudáni Köztársaságnak Washingtonban nagykövetsége működik, csupán fél évvel annak elszakadása után.⁵¹ Megemlítendő továbbá azon észrevétel, hogy a kettejük közötti kapcsolatok viharos gyorsasággal lépnek újabb és újabb fázisukba, melyet az a tény is alátámaszt, hogy az Egyesült Államok már néhány nappal az elszakadás után elismerte az államot, mint a nemzetközi viszonyok legújabb aktorát.⁵²

Az Államok „vendégszeretete” gyakorlatilag szembeötlő, ám nem jelenthető ki egzakt módon, hogy az nem teljesen érdeektől mentes. Azt megállapítani ugyanakkor, hogy mi motiválja a hidegháborúban a releváns egyikként definiált államot, természetesen nem egyszerű feladat. Legfőbb oka maga a presztízs, hogy ő váljon az ország első és legfontosabb partnerévé, pedig nem szabad elfelejteni azt, hogy egy rendkívül szegény, ha nem a világ legszegényebb állama áll a kutatásaink középpontjában. Ebből a szempontból nem beszélhetünk kényszerházasságról, hiszen az Egyesült Államoknak vajmi kevés érdeke fűződik politikailag az afrikai országhoz, amennyiben az olajkészletektől elvonatkoztatva vizsgálódunk. Gazdasági és stratégiai érdekekről ugyanakkor már beszélhetünk. A jó viszony kialakítását döntő mértékben pozitív irányba befolyásolja, hogy a lakosság csaknem egésze keresztény, így közös értékeket, hasonló identitást vallanak a patriotista amerikaiakkal. A 2001-ben történt terrortámadás után ugyanis kevés esély mutatkozik, hogy az északi, muszlimok lakta vidék az amerikai stratégiaépítés kulcsfontosságú régió-célpontjává válhatna. Mindemellett a dél-szudáni emberi jogi egyenlőséget preferáló, terrorizmusellenes, valamint az állam-egyház szegregációján alapuló demokrácia szintén rokonszenves a tengerentúli partnerország számára. A gazdasági előnyök is már megemlítésre kerültek, s ez a kör bővíthető az olajon felül a többi ásványkincs kiaknázásának alternatívájával, ami az amerikai technológiai know how szempontjából szintén egzisztenciális kérdés.

E kapcsolati tőke kiépítését azonban nagyon egyszerűen alátámaszthatjuk azzal az interpretációval, hogy Amerikának afrikai bázisokra van szüksége, melyben ez a stabilizálódás folyamatában lévő, s ami még fontosabb, hogy alakítható demokrácia éppen kapóra jön, elsősorban Izrael mellett. Ez által az iszlám szélsőségesek feletti

⁵¹ *Embassy of The Republic of South Sudan.*

http://www.gossmission.org/goss/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1

Letöltve: 2011-10-21

⁵² *Obama: Az USA júliusban elismeri Dél-Szudán függetlenségét.* (MTI, 2011.02.07.)

<http://www.origo.hu/nagyvilag/20110207-obama-az-usa-juliusban-elismeri-delszudan-fuggetlenseget.html>

Letöltve: 2011-10-21

kontroll is könnyebb, s nem utolsó sorban a befolyás potenciálja, mint ütőkártya is megjelenik a hatalmas föderáció kezében. Valószínűleg Amerika katonai támaszpontok kialakítását is tervezi ezen régióban, hogy gyorsabban tudjon reagálni az őt ért offenzív akciókra a földrajzi akadályok áthidalásával – bár az ilyen jellegű tervekről még korai beszélni az eltelt időt tekintve.⁵³

Részösszefoglalásként megfogalmazható, hogy USA számára rendkívüli jelentőséggel bír, hogy paradox módon eme szegény országot maga mellé állítsa, s segítséget nyújtson számára különféle pénzügyi segélyek formájában. Ezzel nem csupán befolyását erősítené a hatalmas kiterjedésű fekete-kontinensen, hanem exportálhatná egyúttal eszmerendszerét. Az a kritika is megfogalmazható Amerika magatartása alapján, hogy csupán egy újabb, 21. századi imperializmus-jelenségnek lehetünk szemtanúi, bár megváltozott eszközrendszerrel illetve hatásmechanizmusokkal.⁵⁴

Eme fejezet végkövetkeztetéseként megfogalmazható azonban a legfontosabb érv, maga Kína megjelenése. Az elmúlt két évtized alatt folytatott reformpolitikájának eredményeképpen Kína a világgazdaság mára mellőzhetetlen szereplője lett⁵⁵: 2010-ben például a szakértők már arról cikkeztek, hogy Németországot maga mögé utasítva a világ legnagyobb exportőrének címét meg fogja szerezni. Jogosan vetődhet fel így a kérdés: Kína, a világhatalmi palettán való előretörése azt jelenti, hogy az Egyesült Államok csillaga leáldozóban van?⁵⁶

⁵³ Kuth Dak, Luk: *An independent South Sudan is Vital to USA!!* (South Sudan News Agency, May 2, 2010)

<http://www.southsudannewsagency.com/opinion/editorials/an-independent-south-sudan-is-vital-to-usa>
Letöltve: 2011-10-21

⁵⁴ Búr Gábor: The second scramble – a második versenyfutás Afrikáért. In: *Külgügyi Szemle*, 2008. (7.évf.) 4.sz., p.5.

⁵⁵ Vámos Péter: A kínai nagyhatalom születése. In: *História*, 2006. (28. évf.) 1. sz. p.16-17.

<http://www.historia.hu/archivum/2006/0601vamos.htm>
Letöltve: 2011-10-21

⁵⁶ *Kína még nem kereskedelmi nagyhatalom.* (MTI, 2010. január 10.)

<http://uj szo.com/online/kulfold/2010/01/10/kina-meg-nem-kereskedelmi-nagyhatalom>
Letöltve:2011-10-21

5. A komparativitás mezsgyéjén: a közös sorsú Koszovó és Dél-Szudán

5.1. Az országok gazdasági és geopolitikai helyzetképe

Dél-Szudán kétségtelenül legnagyobb, mielőbbi megoldásra váró problémája maga a szegénység, melyet a világgazdaság globalizációja csak elmélyíteni látszik. Talán a szegénység mégsem a legmegfelelőbb kifejezés erre, hiszen a föld alatt található ásványkincskészletek erre paradox módon rációznak. A legnagyobb probléma a társadalmi széthúzás, s jelen pillanatban éppen a polgárháború utáni újjáépítés a legkritikusabb, megemlíthető tényező. A harc éppen egy olyan korszakban tört ki, mikor a demokrácia megszilárdítása fontos volt a későbbi fellendülés megindítása szempontjából. Szudán azonban nem a békés utat választotta, s vélhetően 2011 fordulópontot hoz majd abban a tekintetben, hogy külön utakon, de mindkét ország kiépítse saját államrendszerének biztonságát az etnikai konfliktusokat felváltó új terrorizmus korszakában. A nemzetközi konszenzusnak is ezt az ügyet kell szolgálnia, hiszen a globális viszonyokra ezen régió is rendkívül nagy hatást gyakorol.⁵⁷

A gazdasági helyzetkép meglehetősen árnyaltnak mutatkozik. Az IMF adatai alapján a déli állam a gazdasági ranglétra 130. helyén foglal helyet, előzetes felmérések szerint⁵⁸ tehát az összesítés kétharmadában, kevéssé előnyös pozícióban. Ha ez a hely még nem lenne elég, akkor az is megállapítható, hogy a gazdaság még inkább sérülékeny státuszba került az elszakadás után, mint amilyennel rendelkezett autonóm régióként.⁵⁹

Dél-Szudán jelenlegi helyzete, illetve jövőképe úgy alkotható meg komprehenzív módon, ha összehasonlító kontextusba helyezzük egy másik, hasonlóan az új évezredben függetlenné lett állam, Koszovó példájával. Előjáróban azonban szükséges leszögeznünk, hogy a két állam meglehetősen eltérő geopolitikai helyzetben fekszik: míg Koszovó Európában terül el, addig Dél-Szudán az afrikai kontinens állama. Eltérő történelmi háttérrel nyerték el függetlenségüket, melyet a következőkben látni is

⁵⁷ Fox, Louise – Liebenenthal, Robert: *Attacking Africa's Poverty – Experience from the Ground*. Washington: The World Bank, 2005., p.33-35.

⁵⁸ *Milyen gazdag állam Dél-Szudán?* (Index, 2011. augusztus 19.)

http://index.hu/gazdasag/vilag/2011/08/19/del-szudan_a_vilag_130._leggazdagabb_allama/

Letöltve: 2011-09-25

⁵⁹ McDoom, Ophera: *ANALYSIS-South Sudan's economy to be vulnerable after split*. (Reuters, 06 Jan 2011)

<http://www.trust.org/alertnet/news/analysis-south-sudans-economy-to-be-vulnerable-after-split/>

Letöltve: 2011-10-21

fogunk. Amennyiben előzetes helyzetképet szeretnénk nyújtani, azt mondhatjuk, hogy Koszovó meglehetősen vitatott jogállású terület, s arra a következtetésre juthatunk, hogy Dél-Szudán elismertsége ezzel szemben sokkal nagyobb támogatottságnak örvend. 2011 októberéig összesen 83 állam ismerte el csupán Koszovót, s tett hitet amellett, hogy gazdasági illetve diplomáciai kapcsolatok létesítésének nem látják akadályát. Ezzel növekedett ugyan az ország külpolitikai mozgástere, ám még mindig kevés ez a szám, amennyiben Dél-Szudánt vesszük alapul.⁶⁰ Az, hogy Koszovó megítélése ennyire negatívnak minősül, az elszakadásának körülményeiben gyökerezik, melyhez képest a dél-szudáni folyamat inkább mondható legitimnek.⁶¹

5.2. Koszovó problémái, s létrejöttének rövid ismertetése

A Balkán-félsziget legújabb szuverén állama, Koszovó napjainkig saját szuverenitásának elfogadtatásáért harcol. Az állam 2008. február 17-én ismerte el függetlenségét Szerbiától, viták sorát gerjesztve ezzel, s az elfogadás válaszára elé állítva a nemzetközi viszonyok szereplőit. Az állampolgárok nagy része ugyanakkor őrzi identitását, s nem szeretne visszatérni szerb kontroll alá. Mindez az erős identitástudat a függetlenné lett afrikai példán is megfigyelhető, hiszen az arab ellenőrzés alól kiszakadó Dél-Szudán is inkább vállalta, hogy egyedül folytatja történelmi útját, függetlenítve magát Kartúm bábáskodása alól. Viszonylag rövid idő telt el, mindkét ország szeparációja óta, ugyanakkor mégis hasonló problémákkal szükséges szembenézniük. Mindkét országban nagy a bűnözés bár, ha Dél-Szudánt megvizsgáljuk, akkor arra a következtetésre juthatunk, hogy ott a harcok elültek, a konszolidáció időszakának lehetünk szemtanúi. Magas a korrupció foka, s mindegyik állam egyaránt szenved a kevésbé hatékony kormány biztosította instabil helyzet tényétől. Az afrikai országban az még csupán megszilárdulóban van, de a másik posztkommunista fél már jóval kiforrottabb stratégiákkal rendelkezik, ami azonban az ideálistól még meglehetősen messzinek titulálható. Európa legszegényebb országáról beszélhetünk tehát, melynek jövedelmi átlaga ugyanakkor csupán 2500 dollár per fő. Az

⁶⁰ Gabon és Kuvait is csatlakozott – Már 83 állam ismerte el a független Koszovót. (MTI, 2011. 10.13.)
http://kulfold.ma.hu/tart/cikk/b/0/110846/1/kulfold/Mar_83_allam_ismerte_el_a_fuggetlen_Koszovot
Letöltve: 2011-10-23

⁶¹ Juhász József – Miszlai Sándor: *A koszovói függetlenség kikiáltásának politikai és gazdasági következményei*, p.1.
http://www.balkancenter.hu/pdf/juhasz-miszlai_balkanmint01.pdf
Letöltve: 2011-10-23

ország közel negyvenöt százaléka szegény, ám ennél is többen élnek extrém szegénységben, mely a lakosság hányadának közel 15 %-ára tehető.⁶² Ez azonban csupán kis töredéke annak, ami a kezdeti nehézségeket foglalja magában. A következőkben ezekből kerülnek a legfontosabbak bemutatásra, melyek alátámasztják azt a tényt, hogy a belső széthúzás is kiiktatandó, a konjunktúra megkezdésének szempontjából.

5.2.1. A kormányzási struktúrák

Amióta a fegyveres konfliktus megkezdődött 1960-ban, a szudáni vezetők általában az egyes törzsek tagjai közül kerültek ki, melyekre az volt jellemző, hogy az etnikai ellentéteket kihasználva próbáltak előrébb jutni a társadalmi ranglétrán. Itt tehát nem olyan előljárókról beszélünk, akik a politikai élet vonásait valaha is elsajátították volna, csupán önjelölt szereplők voltak, s önkényesen ragadták magukhoz a hatalmat. Mindehhez hozzájárul, hogy az egyes politikai aktorok, vezetők is rivalizálnak, az együttműködésre, kooperációra képtelenek, s olyan pillanatnyi döntéseket hoznak, melyek hosszú távon nem célravezetőek. A legnagyobb probléma mégis a civil szféra mellőzése, tehát annak szereplői a döntéshozatalban nem involválódtak, mely már a politikai egyensúly hiányára utal. A felülről érkező döntések, az alsóbb rétegek kihagyásával ugyanakkor már a diktatórikus elemek jelenlétét feltételezi.⁶³

Amennyiben szó esett a politikai életről, szükséges megemlíteni, hogy az súlyos törésvonalakkal küzd, ami azonban már utalhat a politikai diverzitásra is, nem feltétlenül a kohézió hiányára. Három párt tekinthető uralkodó jellegűnek, egyrészt a Garang-frakció, mely az egység rehabilitációjára törekszik, másrészt a széles támogatói bázissal rendelkező Kiir-frakció, harmadrészt pedig a főként katonai jellegű, az alelnök vezette Machar-frakció. Jelenleg Kiir pártja tűnik legerősebbnek, s nagysága éppen abban rejlik, hogy az elszakadást preferálva győzte meg a lakosságot Dél-Szudán létrejöttének kapcsán. Napjainkban tehát erős koherencia uralkodik, mely rövid ideig biztosíthatja még a politika viszonylagos stabilitását. A jövő azonban kérdéses.⁶⁴

⁶² David L. Phillips: The Balkans' Underbelly. In: *World Policy Institute*, 2010., p.93-94.

⁶³ Chan, Hoth Giw – Zour, Riáng Yer: *South Sudan: A legitimate struggle*. Baltimore: Publishamerica, 2006., p.116-118.

⁶⁴ Weszprémy Gábor: *Wikileaks: széteshet Dél-Szudán?* (Kitekintő, 2011. szeptember 29.)

http://kitekinto.hu/afrika/2011/09/29/wikileaks_szeteshet_del-szudan

Letöltve: 2011-10-23

Amennyiben Koszovó működéséből szeretnénk következtetni, elmondhatjuk, hogy annak államstruktúrája jónak mondható. Itt is hatalmas a korrupció, ugyanakkor a kisebbségvédelmi intézkedései nem kielégítőek. Az elismertségét leszámítva a pénzügyi-gazdasági segítséget megkapja: esélyei tehát nem rosszak, az eltelt néhány év távlatában elmondható, hogy a konjunktúra útjára lépett. Politikai térképét tekintve 2007. november 17-én a választások a Koszovói Demokrata Párt (PDK) győzelmét hozták 34,3 %-kal, melynek elnöke 2008 januárjától Hashim Thaci. Az eddigieket értékelve elmondható, hogy a politikai rendszer felépítése azon széleskörű demokráciát tükrözi, melyet Dél-Szudán országában is szeretnének elérni.⁶⁵ Az utóbb említett európai állam így példaként szolgálhat afrikai sorstársa számára, alkalmazkodva a tradicionális struktúrákhoz és a potenciális feltételekhez.

5.2.2. Gazdasági potenciál

Koszovó gazdaságát illetően megemlíthető, hogy mindenképpen Szerbia, mint legfőbb partner elvesztése okozta a legnagyobb bevételkiesést számára. Hasonlóképp alakult ez Szudán - Dél-Szudán esetében is, bár ott főképp az olajkészletek dominanciája a meghatározó, semmint az egyéb áruk szárazföldi kereskedelme. Az európai ország területének csaknem fele, azaz 5743 km² a megművelt földterület. Afrikai párja ezzel szemben sokkal inkább kihasználatlan, habár a természeti potenciál azt lehetővé tenné, ámde hatalmas források investálásával. Megemlítendő, hogy mind az előbbi, illetve az utóbbi ásványkincs vagyona jelentős, de erre mindezidáig nem épült egy adaptív feldolgozóipar. Ez már a jövőbeli fejlesztések központi kérdéseként kell, hogy szerepeljen. 2007-ben az európai nemzetállam összes importja 1,2 milliárd euró értékű volt, ezzel szemben exportja csupán 100 milliós nagyságrendű.

Ami mindenképpen reális válaszút lehet mindkét állam számára, az a külföldi segélyek felhasználása a gazdaság beindításához. Koszovó függetlensége után ez a GDP 15 %-ára becsülhető,⁶⁶ ám 2010-ben GDP-je jelentős mértékben növekedett. Abban az évben ugyanis majdnem két éves, közel 109 millió eurós hitel-megállapodást írt alá az IMF-fel, melyet részletekben vehet fel a gazdasági folyamatok beindítására. A Valutaalap a többi pénzösszeg felvételét az előzetesen deklarált intézkedések implementálásának tükrében veheti fel, mely fontos motivációs húzóerőként hathat a majdani fejlesztések

⁶⁵ lsd: Juhász – Miszlai. p.2-4.

⁶⁶ lsd. Juhász-Miszlai. p.4-6.

szempontjából. A 2009-es GDP 4 %-kal nőtt, s 2008-ban is hasonlóan magas, 5,4 %-os volt a gazdasági növekedés, mely a gazdasági válság negatív hatásai alól való kimaradással magyarázható.⁶⁷ Dél-Szudán GDP-jét még nem tudjuk mérni annak konfúz helyzetére való tekintettel, ám mindenképpen megállapítható, hogy a nemzetközi segély reális alternatíva az újjáépítés megindításához, amennyiben a korrupciót sikeresen visszaszorítják.

A két ország között párhuzamokat és ellentéteket is felfedezhetünk, melyek más-más megvilágításba helyezik ezen államok helyzetét. Következtetésként megfogalmazható, hogy amennyiben a saját feltételeihez adaptálva néhány releváns mintát elsajátít Dél-Szudán Koszovótól, azzal sikeres jövőjét alapozhatja meg.

⁶⁷ 109 milliót kap az IMF-től Koszovó. (2010. július 22.)
http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=327078&referer_id=friss#null
Letöltve:2011-10-23

6. Szudán térsége Afrika makrokozmoszának nemzetközi viszonyaiban – Akkor és most

6.1. Gazdasági helyzet és további problémák

A világ hivatalosan is independens 193. állama,⁶⁸ Dél-Szudán több, mint 56 éves béklyóit lerázva az eufória mámorában úszott 2011. júliusában, mikor az új vezető Salva Kiir letette hivatali esküjét. Számos probléma azonban még a függetlenség kinyilvánításával sem orvosolható, a szembeötlő szegénység és az ország sérülékenysége, szomszédja általi fenyegetettsége nem tűnt el, csupán nemzetközi pozíciója változott.⁶⁹ A legnagyobb kihívás az, hogy ezt a minden szempontból mesterséges államalakulatot a modernizáció útjára léptessék.⁷⁰ Az állam, ahol „Arabia és Afrika találkozik” soha nem volt a béke állama, s miután kettévált talán még több negatívumot hordoz magában, mint azelőtt.⁷¹

„Mikor északra látogattál, biztosan észrevetted a különbségeket az északi arabok, és mi köztünk itt Délen...ők rézbőrűek, s mi feketék vagyunk...nevük Ali, Muhamed, Osman, és a miénk itt Deng, Akol, Lual...Nincsenek közös őseink, másképp imádkoznak, de mégis azt akarják, hogy az ő isteneikben higgyünk, ki akarják terjeszteni nyelvüket ránk, és évek folytán meggyilkolták embereinket. A támadások során felvágták asszonyaink mellkasát; elvitték embereinket és rabszolgaságba kényszerítették őket. Éghajlatuk száraz és forró, a miénk hűvösebb és termékeny, és ők a mi földünket akarják. Gazdaságuk sokkal fejlettebb, s nekünk semmink sincs, mivel saját használatukra kifosztották forrásainkat, egész életmódjuk különbözik a miénktől, becstelének, nem tisztelik az atyafiságot, saját testvéreikkel házasodnak, s te most azt kérdezed, ha mi tudunk együttélni az arabokkal, mi feketéknek, nincs is szavunk? Ha tényleg békét akarsz hozni, s ebben a küldetésben más országok lakosságának segítségét is megkapod, a javaslatom számodra, hogy kezeld ezt az országot úgy, mint egy ruhadarabot, melynek egyik végét John Garang ragadta meg, a másik végét pedig Omer Al-Bashir, s végy egy kést, s vágd azt félbe. Biztosíthatlak afelől, hogy az arabok nem azok az emberek,

⁶⁸ Saunders, Sarah: South Sudan Becomes Newest Nation. In: *Human Events*, 7/18/2011, Vol. 67 Issue 25., p.7.

⁶⁹ South Sudan – World welcomes a new nation. In: *America*, 8/1/2011, Vol. 205 Issue 3., p7.

⁷⁰ Guarak, Mawut Achiecque Mach: *Integration and Fragmentation of the Sudan. An African Renaissance*. USA: AuthorHouse, 2011., p. 114.

⁷¹ Perry, Alex - Boswell, Alan: Born in blood. In: *Time*, 7/18/2011, Vol. 178 Issue 3., p. 38-40.

akkikkel bármit is meg szeretnénk osztani, és a történelem minket igazol. Sosem voltunk egyek, soha nem is leszünk azok...Sok szörnyűséget műveltek velünk. Nem vagyunk egy azon fajtából valók.” (Részlet Jok, Lazarus Sumbeiwo tábornokhoz, az átfogó szudáni békeegyezmény aláírásához vezető tárgyalások során elhangzott beszédéből. (2003)⁷²

Ezen idézetből is megfigyelhető az arab, valamint a fekete ellentét, mely miatt jogosan nevezhetjük Szudán országát az arab illetve az afrikai kontinens vízválasztójának. Mint az kitűnik, a két népcsoport soha nem ápolt konszolidált viszonyt egymással, melyből az a konklúzió alkotható meg, hogy e „kényszerű szimbiózis” továbbra már tényleg nem bizonyult volna fenntartható állapotnak. Minderről ugyanakkor elmondható, hogy ez nem csupán egy egyén szubjektív véleménye, hanem ez az elterjedt, generális közvélekedés Dél-Szudánban. Az a következtetés is megfogalmazható ugyanakkor, hogy lehet az újonnan megalakult rész etnikailag, vallásilag akármennyire megosztott, ez a diverzitás mégsem befolyásolja az északiak elleni közös ellenszenv tényét. Összetartó erőként létezhet a mindennapi küzdelmek során.⁷³ Az elszakadási vágy sohasem volt kétségbe vonható, annak ellenére sem, hogy kiszakadt a gyakorlatilag egyetlen effektív támogató, Kartúm kötelékéből. A déli identitástudatot és a függetlenség iránti elkötelezettségüket mi sem jelzi jobban, mint, hogy a lakosság 90 %-a döntött a szeparáció mellett, hitet téve amellett, hogy ez „a mi békénk, a mi földünk, a mi olajunk, s a mi szabadságunk”.⁷⁴ A csaknem 620 000 millió km² nagyságú országban a hivatalos nyelv az angol, ám a helyi arab dialektus is elterjedt a kormányzati kommunikációban illetve az üzleti életben. Egyéb hivatalos nyelvet nem is tartanak számon, hiszen azt az etnikai diverzitás nem teszi lehetővé.

Az oktatás is meglehetősen alulfejlett, köszönhetően annak, hogy mindig is az északi testvér volt erősebb, s az állandó háborúskodás miatt ezen térség kevés támogatásban részesült, tovább mélyítve a két fél közötti, amúgy sem csekély különbségeket. Az ENSZ Menekültügyi Bizottságának egyes, reprezentatív mérései szerint főként a lányok képzettsége hiányos, gyakorlatilag a déli részen egyetlen női tanár nincsen, s ami a helyzetet még inkább elkeserítővé teszi, hogy a déli férfiak csupán kevesebb, mint egy százaléka fejezi be az általános iskolát. Az írástudók száma is rendkívül alacsony, az csupán a lakosság 36,7 százalékát teszi ki.

⁷² Lsd. Lokosang, LB (2010)

⁷³ Lokosang, LB: *South Sudan: The Case for Independence & Learning from Mistakes*. United States: Xlibris Corporation, 2010., p. 14-16.

⁷⁴ Laudati, Ann: Victims of Discourse: Mobilizing Narratives of Fear and Insecurity in Post-Conflict South Sudan – The Case of Jonglei State. In: *African Geographical Review*, 2011, Vol. 30 Issue 1., p16.

A WHO adatai szerint az egészségügyi ellátás szempontjából az ország a világ legrosszabbjainak élvonalába tartozik, s gyakran nem biztosított az, amire a lakosságnak valóban szüksége lenne. A segítség szinte kivétel nélkül a nemzetközi szervezetek képében érkezik, ám gyakran előfordul, hogy az sem kielégítő. Minderre példával is szolgálhatunk, hiszen 2004-ben csupán egy orvos jutott fél millió emberre, mely állapot is bizonyítja a helyzet súlyosságát, s indokolja a mielőbbi cselekvés szükségességét. Mindemellett a tiszta ivóvíz, a fertőtlenítés hiánya, a gyermekek alultápláltsága, illetve a gyakorta előforduló éhínség, s az AIDS is mindennapos jelenség, mely tovább bonyolítja a fejletlen állam problémáját. Bár 2011 júliusában ígéretet tettek, a John Garang nevével fémjelzett kórház, illetve egy Dzsubai vérbank átadására, a folyamatok nem haladnak elég gyors ütemben, hogy kielégítő eredményt tudjanak hozni.⁷⁵

A szétválás eddig soha nem látott migrációt indított el, hiszen a háború során a lakosság egy része menekülni kényszerült. 2011 júliusáig hozzávetőlegesen 300 000 ember tért vissza eredeti szülőföldjére, ám közel egy millióan továbbra is északon tartózkodnak, hiszen számukra ez vált szülőfölddé az évtizedeken keresztül tartó vérfürdő során.⁷⁶

Az új főváros, Dzsuba gyakorlatilag Dél-Szudán egyetlen központja, más városok nem léteznek, melyek hasonló fejlettségi szinttel bírnak, s húzóerőt képviselnének a betelepülőkre nézve. Mindezt az is jelzi, hogy az elmúlt öt év során az új főváros népessége gyakorlatilag megháromszorozódott – 165 000-ről csaknem fél millió főre növekedett – elnéptelénítve ezzel a kevésbé urbanizálódott, főleg a mezőgazdaságra alkalmas területeket. Az ország hatalmas nyersanyag készlettel rendelkezik, gondolhatunk itt a természeti erőforrásokra, a vízkészletekre, az aranyra, a rézre, a megművelhető földterületekre, de elsősorban az olajra. Az utóbbiból származó bevételek hatalmas potenciált képviselhetnek az ország gazdaságának újraindítása szempontjából.

A közel 200 nyelvű lakosság száma 8, 25 millióra tehető, s már a nyelvi sokszínűségből is következtetni lehet az etnikai-vallási fragmentáció mértékére. Az etnikai megosztottság ugyanakkor nem tekinthető problémának, az csupán a különböző népcsoportok diverzitását jelenti. Ám ami ennél aggasztóbb jelenség lehet, hogy vannak

⁷⁵ Pritchard, Josh: *Our World: South Sudan*, 2011, p.1.
<http://sudanfaces.wordpress.com/>
2011-10-23

⁷⁶ South Sudan-UN, Regional Report. In: *Middle East Reporter (Daily Edition)*, 7/14/2011, Vol. 198 Issue 5132., p.14.

bizonyos entitások, melyek viszont túlnyomó többséggel bírnak, s kockázatot jelentenek a tekintetben, hogy vezető szerepre törnek. A két legnagyobb etnikai csoportot a dinkák és a nuerek adják, bár az előbbiek jóval nagyobb számban képviseltetik magukat a pénzügy, a védelem illetve az igazságügy területén, mint utóbbi társaik. Mindez akár újabb konfliktusforrás kialakulását is jelentheti a létrejött ország életében. A feszültség csillapítására Salva Kiir ugyanakkor lépéseket tett annak érdekében, hogy a másik nagy etnikai réteget megnyerje magának, számos magas pozíciót adva nekik a kormányzatban. Feltehetően ezzel próbálta meg ellensúlyozni a különbségeket, illetve megakadályozni azt, hogy a többi kisebb etnikumot a nuerek a dinkák ellen lázítsák. Mindaddig ez a taktika sikeresnek mondható, ám hosszú távon vélhetően további intézkedésekre, engedményekre, kompromisszumra lesz szükség a többségi vezetés részéről.

További problémakörnek tekinthető a dél-szudáni alkotmány, mint az új államiság legfőbb alapköve. Annak összeállítását ugyanis nem előzte meg gondos előkészület, így súlyos ellentmondások kerültek bele. Példaként megemlíthető az államfő parlament feloszlatási joga, mely szöges ellentétben áll a folyamatban lévő decentralizációs mechanizmussal. Ennek értelmében Dél-Szudán 10 tagállama teljes körű autonómiát élvez, melynek következménye, hogy Dzsuba nem szólhat bele politikai ügyeikbe, mivel azzal már az egyéni szuverenitásukat sértené. Az alaptörvény ezen pontja így még korrekcióra szorul, melyre égető szükség van a közeljövőben.

Az állami költségvetés is releváns kérdésként merül fel, ugyanis annak 25 %-át továbbra is a biztonságra illetve a védelemre fordítják. Mindezt azonban nem ok nélkül. Megemlíthető egyrészt Abyei közelsége, ahol nem ritkák a határlázadások, illetve az új államban a szélsőség is aktivizálódott, mely már a 21. századi terrorizmus képében manifesztálódott, porózussá téve az állami és társadalmi berendezkedést. Mindezen gócpontok felszámolása szükséges és elengedhetetlen feltétel a béke stabilizálásának szempontjából. Mindemellett ugyanakkor a tartós nyugalom magával hozhatja a védelmi ráfordítások költségének csökkenését is hosszú távon, mely aztán a gazdasági szférába investálható.⁷⁷

Függetlenségének kivívása után Dél-Szudán hatalmas mértékű inflációval küzd. Ám nem ez az egyedüli probléma, mely a világ legifjabb államát sújtja, ugyanis a

⁷⁷ Nyange, Yoletta: South Sudan A new journey begins. In: *New African*, Aug/Sep2011, Issue 509., p24-26.

társadalom berendezkedési struktúrái is jelentős deformitást szenvedtek. Mindez azt jelenti, hogy nem értenek az alapvető termelési módokhoz, melyek a gazdaság fellendítésének, vagy éppen újraindításának alapkövei lennének.⁷⁸

6.2. Remény az újjáépítésre

Dél-Szudán függetlensége egyben az újjáépítés kulcsa lehet. A klasszikus polgárháború helyét átvették a fellobbanó etnikai konfliktusok, melyek azonban jelen pillanatban kevésbé számottevőek, s meglehetősen rövid idejűnek mondhatók.

Andrew Natsios, a Foreign Affairs újságírójának véleménye szerint a helyzet nem annyira válságos, mint amennyire látszik, s beszámolójából világosan kiderül, hogy a fővárost megújulni képesnek tartja, mely lassan átveheti majd azt a szerepet, melyet Kartúm töltött be korábban. Így vall Dzsubában töltött személyes tapasztalatairól:

„2005 óta a városi populáció közel 100 000-ről hozzávetőlegesen 1,1 millióra nőtt (mely körülbelül a 13 %-a Dél teljes lakosságának). A legtöbb kormányzati hivatalt, s irodát, valamint a Dzsubai Egyetemet, melyeket a háború tönkretett, újjáépítették. A főbb útvonalakat lebetonozták, s egy új elektromos rendszert is lefektettek, illetve 7000 új üzletet is regisztráltak, ezen belül nyolc bankot, hét vízpalackozó üzemet, és egy sörfőzdét. 2007-ben még csupán három hotel illetve két étterem működött; most azonban már 175 kisebb hotel és számos étterem létesült. 300 000 déli lakos rendelkezik mobiltelefonnal. A képzett tanárokból ugyan súlyos hiány van, azonban az iskolák látogatottsága megnégyszereződött.”⁷⁹

Ebből is nyilvánvalóvá válik, hogy a főváros fejlesztése húzóerővel bírhat a többi térség számára, s ahogy az Koszovó példájából is konklúzióként fogalmazható meg, remény az újrakezdsre mindig van. Láthattuk, hogy stratégiailag mennyire releváns terület, legfőképp az Egyesült Államok, illetve Kína motivációi szempontjából. Mindemellett az Európai Unió is hatalmas mértékű humanitárius segélyekkel támogatja a rászorulókat. Az imént felsoroltakból az a végleges következtetés fogalmazható meg, hogy ilyen körülmények között nem válhat vagy nem is szabad bukott állammá válnia.

⁷⁸ Richmond, Matt – Krause-Jackson, Flavia – Power Christopher: In South Sudan, Brides Cost Plenty-in Cows. In: *Bloomberg Businessweek*, 8/8/2011, Issue 4241., p. 13-14.

⁷⁹ Natsios, Andrew S. - Abramowitz, Michael: Can the South Part From the North Without War? In: *Foreign Affairs*, Jan/Feb2011, Vol. 90 Issue 1., p19-22.

6.3. A legfőbb dilemma

Érdekek középpontja, s egyben azok legfőbb ütközése a vitatott hovatartozású olajkészlet. Becslések szerint annak túlnyomó részét dél birtokolja, ám az annak feldolgozásához szükséges infrastruktúra északon található, súlyos patthelyzetbe hozva mindkét államot. Szudán legfőbb előnye, hogy birtokolja a legfontosabb olajvezeték, az elosztó központot, Kartúmot, illetve a kijáratot Port Sudan kikötője felé. Még 2002-ben több olajfinomító is létesült nem csupán a főváros, hanem Al-Obeid közelében, Kordofán területén, hogy kielégítsék a helyi lakosság alapvető szükségleteit. Logisztikailag észak rendkívül ellátottnak minősül olajvezetékeinek tekintetében. Megemlíthető például a legnagyobb „Greater Nile” elnevezésű olajvezeték, mely a maga 994 mérföldes hosszúságával köti össze a nyugati felső-Nílus vidékét (Muglad Basin) a port szudáni Bashayir tengeri terminállal. A legnagyobb vezeték napi 450 000 hordó forgalom lebonyolítására képes, s megépítése közel 1,2 milliárd dollárba került. Méltó párjaként említhetjük meg a valamivel rövidebb, 870 mérföldes, a Petrodar Operating Társaság által épített szállítási vonalat, mely már az északi Felső-Nílus (Melut Basin) és Bashayir között biztosít összeköttetést. Nem csupán erről a két vonalról beszélhetünk, hanem szükséges szót ejteni két rövidebb csővezetékéről is, melyek közül az előbbi a Tharjath és Malée területén található olajmezőket kapcsolja a nyugati Felső-Nílushoz és utóbbi pedig az el-fulai olajmezőket csatlakoztatja a kartúmi finomítóhoz. Bár e két utóbbi rövid szakaszt szel át, jelentőségük mégsem elhanyagolandó.

Ebben a kritikus helyzetben Dél-Szudánnak önálló államként kevés választási lehetősége maradt a szállítás tekintetében. Első lehetséges változatként, mindkét fél számára előnyös bérleti szerződéseket köthet északi szomszédjával, mint ahogy az fennáll a Csád-Kamerun Fejlesztési és Olajvezeték Projekt keretében (*Chad-Cameroon Petroleum Development and Pipeline Project*). E tekintetben azonban számolni kell azzal, hogy e kényszerű szimbiózis miatt észak, dél számára előnytelen feltételeket szabhat, mely zsarolási potenciált ad a régi ország kezébe. Megvizsgálhatunk ugyanakkor más alternatívát is, hiszen lehetőségként merül fel, hogy dél saját vezetéket épít magának, s saját kikötőket, új beruházási feleket keres magának. Dél akármely utat

választja, az biztosnak tűnik, hogy valamilyen megoldást kell találnia az olajtól való dependencia kiküszöbölésére.⁸⁰

6.3.1. Az Abyei-kérdés jelenlegi állása

Abyei különleges jogállást képvisel jelen körülmények között is. Hivatalos megnevezése szerint, melyet a CPA keretein belül fogalmaztak meg, „speciális adminisztratív státuszú” területként tartják számon. Szudán olajának egynegyedét adja, s ami még fontosabb, hogy itt húzódik a már említett „Greater Nile” olajvezeték, mely nélkül gyakorlatilag az ország sikeres exportot nem képes bonyolítani. A problémát még inkább árnyalttá teszi, hogy Dél-Szudánhoz hasonlóan etnikai megoszlása a törésvonalak kialakulását csak fokozza. A mezőgazdaságból élő ngok, dinka elnevezésű népcsoport adja a lakosság legnagyobb hányadát. Őt követik a misseryák, akik főként nomád arab lakosságot tömörítenek. Abyei az észak-dél szembenállás mikroszintű leképezéseként aposztrofálható, hiszen míg az előbbi népcsoport déli, addig az utóbbi főként északi kötődéssel, támogatással rendelkezik. Ebből kifolyólag feltehetjük azt a kérdést, hogy a régió esetében is a szeparáció volna a legmegfelelőbb megoldás? Nyilvánvaló ugyanis, hogy mindkét fél más-más oldalhoz szeretne csatlakozni.⁸¹ Az ország kevesebb, mint 10 mérföld betonos úttal rendelkezik, közel 227 000 négyzetmérföldön.

Abyei helyzete így nem tűnik biztatónak, 2008 májusában tört ki lázadás, melyben az északi és déli csapatok összecsapására került sor, s közel 50 000 lakos kitelepítését eredményezte. Ebből is nyilvánvalóvá válik, hogy a feszültség nem enyhül, s még a demarkációs vonal meghúzásával is, melyet látszólag mindkét fél elfogadott, csapatokat állomásoztatnak a határ mindkét oldalán, bevetésre készen. Főként észak támadó magatartása a szembetűnő, hiszen Omar Al-Bashir a nyilvánosság előtt üzent a Védelmi Erőknek, hogy azok „nyissák meg kiképzőtáboraikat...s legyenek készen bármire.”⁸²

Abyei tartomány kérdése mindmáig tisztázatlan, s súlyos kérdéseket vet fel. A tartomány bővelkedik olajban, így mindkét résztvevő fél hosszú távú érdeke, hogy magához csatolja a területet. A 2011 januári referendummal együtt döntésnek kellett

⁸⁰ D'Agoot, Majak: Energy Politics and the South Sudan referendum: Anatomy of a resource curse. In: *Middle East Policy*, Vol. XVI, No. 4, Winter 2009., p. 123-124.

⁸¹ Hanzich, Ricky: Struggles in South-Sudan. In: *Harvard International Review*, Spring 2011, Vol. 33 Issue 1., p. 41.

⁸² Nathaniel Myers: Out of the Earth – Nation-Building in South-Sudan. In: *VQR*, Winter 2010., p. 190-193.

volna születnie arról, hogy mi lesz sorsa, ám ezt elhalasztották. 2011 szeptemberében még mindig nem volt egységes álláspont az ügyet illetően, melyet az is bizonyít, hogy szeptember 18-án a déli kormány egyik magas rangú tisztviselője nyilatkozatot tett, miszerint a régió határvidéke továbbra is közös ellenőrzésű, s hovatartozását tekintve kérdéses terület marad mindaddig amíg a résztvevők olyan konszenzusra jutnak, amely a helyi őslakosság érdekeit nem sérti.

A területet a Szudáni Fegyveres Erők (*Sudan Armed Forces*) tartják ellenőrzésük alatt, egészen 2011 májusa óta. Ami a legnagyobb problémát jelentheti, hogy a terület talpra állítása érdekében a segélyezés még mindig nem indulhatott meg. Ennek legfőbb oka, hogy a tartomány magát nem hivatalosan, s egyben tévesen is Észak-Szudánhoz sorolja, s így a nemzetközi mandátum hatálya nem terjed ki a területre.

A referendum kapcsán ugyanakkor még egy súlyos érdekütközés is fennáll; a 2005-ben kötött megállapodás ugyanis figyelmen kívül hagyta a misseriya törzs részvételéről szóló részt, annak ellenére, hogy az északi főváros ragaszkodik jelenlétükhöz a szavazás megkezdésekor. Ez a téves interpretáció lehet a kiindulási pontja az elkövetkezendő, hosszan elhúzódó vitáknak, mely megpecsételheti az eddigi megállapodások implementációját is. Abyei tehát különleges esetet képvisel az északi-déli viszonyokban, egyik terület sem formálhat jogot rá, mindaddig, amíg a Machakos Jegyzőkönyvhöz hasonló egyezség nem jön létre. Mindez pedig már az északi SPLM illetve a Kartúmi Nemzeti Kongresszus Párt kompromisszumának eredményeként kell, hogy megvalósuljon.

Korábban kötött egy speciális egyezmény a két ország között, mely kettős hatály alá helyezi a vitatott térséget. Mindennek eredményeképpen felállításra kerül majd egy Abyei Közös Ellenőrzési Bizottság, a két államfő képviselével, illetve egy Közös Adminisztrációs Hivatal mind dél, mind észak jelöltjeivel. Harmadikként pedig egy Közös Katonai Bizottság létesítésére is égető szükség van, melynek finanszírozását is együttes erővel látják el, illetve közös ellensúlyt képeznek ezzel Szudán és Dél-Szudán között. Mindezzel a konszenzussal, s a kettős állampolgárság megadásával, s a viszonylagos stabilizációval elvileg megindulhatnak a segélyek Abyei irányába.⁸³

Számos nézőpontból tekintve Dél-Szudán az egymásnak feszülő ellentétek országa. Szembeötlő a nyomor és a szegénység, ennek ellenére a felszín alatt hatalmas

⁸³ Arol Garang, Ngor: Abyei remains contested area between Sudan and South Sudan, says SPLM official. In: *Sudan Tribune*, Sep 18, 2011., p.1.

kőolajkészletek rejtőznek, melyekből profitálhat, s újjáépítheti szétzilált gazdaságát. Amennyiben a jelenlegi álláspont érvényesül, s úgy az eredeti elképzelések szerint húzzák meg a határt, akkor a kőolaj közel 80 %-a délhez kerül. Ez azonban újabb konfliktust generálhat északkal,⁸⁴ s ez a jövő válságának kiindulópontjává lehet, amennyiben azt hagyják elburjánzani.

6.4. A kudarcokkal teli kontinens és lehetőségei

Afrika térsége hagyományosan a gyenge állam illetve a bukott állam (*failed state*) definícióival azonosítható. Hogy miként jutott erre a sanyarú sorsra, az történelmi vonulataiban keresendő. Gyakran szembesülhetünk azzal a kritikával, hogy ezen, az afrikai kontinensre alkalmazott kifejezések főként inkább a nyugat sztereotipizálásának eredményei. Nos, ebben fellelhető némi igazság, ám nem lehet ezen országokat ilyen könnyen elítélni, hiszen, mint ahogy Dél-Szudán esete is mutatja, rendkívüli lehetőségek kínálóznak számára egyrészt a Nílus vizéből fakadóan, másrészt pedig a felszín alatti vélhetően hatalmas kőolajkészletei miatt. Lehetősége tehát nyílik a fejlődésre, éppen ezért nem nevezhetjük bukott államnak, egy olyan országnak, melynek nemzetközi mozgástere beszűkült. Nem mondható, hogy helyzete teljességgel kilátástalan.

Másrészről gyakran éri kritika az afrikai országokat, hogy a gyarmatosítók érkezése előtt nem rendelkeztek történelmi hagyományokkal. Ebben a formában ez nem jelenthető ki egzakt módon, ugyanis létezett egyfajta államstruktúra, bár az gyökeresen eltért a nyugaton megvalósult hagyományos állammodellektől. Szudán esetében a diktatórikus államforma maga a brit gyarmatosítás képében jelent meg, melyre jellemző volt a horizontális struktúra kiépítettsége, ám a valódi döntéshozatali folyamatokból kizárták a helyi lakosságot. Ebben Szudán sem volt kivétel, sőt az is kijelenthető, hogy valamennyi afrikai állam hasonló sorsban osztozott. A polgárháború kirobbanása is részben ezzel magyarázható, hiszen az ott működő, szudáni struktúrabeli egyensúlyt a gyarmatosítók felborították, s helyette saját rendszerüket kényszerítették a népre. Amíg fennállt, addig jól működött az elnyomás eszközeivel, ám amint elhagyták a vidéket, a polgárháború alternatívája már elkerülhetetlennek bizonyult. A brit gyarmatosítók fölényét jelezte az is, hogy gyakorlatilag egy maréknyi hivatalnok tartotta kezében az

⁸⁴ William Reed: The State (South) Sudan. In: *The Washington Informer*. 2010. december., p. 12.

adminisztrációt, s a meggyengített állam hatalmas népessége ez ellen nem tudott mit tenni.

A britek távozása után felmerült maga az államteremtés kényszere is, ám ebben a multietnikus környezetben erre kevés esély mutatkozott. Mindezt tetézte még az északi illetve a déli fél szembenállása, hogy a számos, különböző vallású népcsoportról már ne is beszéljünk. Ehhez párosul még a gazdasági elmaradottság, mely konzerválta a feudális viszonyokat egészen napjainkig, s ez a súlyos oka annak is, hogy Dél-Szudán függetlenedése után is csak nehezen lép a gazdasági prosperitás, konjunktúra útjára. Ám, figyelembe kell venni, hogy az elszakadásra alig fél éve került sor, tehát hosszú távú következtetéseket levonni még meglehetősen korai lenne.

Mindenesetre Dél-Szudán jelenlegi bonyolult helyzetére megoldás lehetne a korrupció, a politikai válság illetve az etnikai összetűzések tartós felszámolása. Ebben nagy szerephez jut a nemzetközi segélyezés, hiszen a nemzet gazdaságát helyreállítani elengedhetetlen szükség, hogy utána a „spill over” hatásmechanizmusának eleget téve az ország politikai struktúrája megszilárduljon. Alapvetően tehát azt a konklúziót vonhatjuk le mindebből, hogy Dél-Szudán nem egy újkeletű bukott állam, hiszen számos továbblépési lehetőséget rejt magában, melyek mentén egy szebb, konfliktusoktól mentes jövőt építhet. Mindenképpen ezen tendencia kell, hogy mérvadó legyen, máskülönben az ország a „transznacionális terrorizmus” melegágyává válhat.⁸⁵ Az Al Kaida, illetve Oszama Bin Laden neve sem ismeretlen ugyanis az országnak, hiszen ő három évet is eltöltött Kartúm városában, s gyakran kérdőjelezte meg a keresztények létjogosultságát az afrikai országban. A terrorizmus jelenléte miatt az Egyesült Államok potenciális veszélyként tekintett emiatt az akkor még egységes országra,⁸⁶ ám a szeparáció után már új befolyás kiépítésére esély mutatkozik számára.

⁸⁵ Csizmadia Sándor – Tarrósy István (szerk.): *Afrika ma: Tradíció, átalakulás, fejlődés*. Pécs: Publikon, 2009., p. 75-93.

⁸⁶ Lokosang, LB.: *South Sudan: The Case for Independence & Learning from Mistakes*. United States: Xlibris Corporation, 2010., p. 26-27.

7. Az interjú

2011 októberében abban a megtiszteltetésben részesültem, hogy interjút készíthettem Dr. Csicsmann Lászlóval, a budapesti Corvinus Egyetem adjunktusával, aki számos könyv, mint például az *Iszlám és demokrácia a Közel-Keleten és Észak-Afrikában: a nyugati típusú demokrácia adaptálásának lehetőségei és korlátai a tágabb értelemben vett Közel-Keleten* szerzője, a 2005-ben megjelent *Világpolitikai lexikon, 1945-2005* társszerkesztője, valamint számos, a dárfúri konfliktust középpontba állító cikk írója. Csicsmann László ugyan a Közel-Kelet, illetve az iszlám folyamatok szakértője, ám ez hatalmas segítséget jelentett munkám során. Dél-Szudánban megfigyelhetőek ugyanis az arabizáció hatásai, s ez más szempontú megvilágítást adott ekképpen dolgozatomnak. Abban egyetérthetünk az ő álláspontjával, hogy Magyarországon ez a terület nem kutatott, annak ellenére, hogy aktuális problémakört képvisel. Átfogó szakirodalmi könyv nem is jelent meg a témában, csupán cikkekből, specifikus tanulmányokból vonhatunk le következtetéseket. A kutatás folyamata is meglehetősen bonyolult, azt az ország viszonylagos zártsága is alátámasztja. A magyar szakanyag hiánya tehát nem az érdeklődés lanyhulásával magyarázható, hanem a különféle nehézségekkel.

Magyarország számára ugyanakkor a partnerségi kapcsolatok kiépítése még a jövőbeni kérdéskörök egyikeként tartandó számon, ugyanis az olajkérdés számára kevésbé releváns. Hazánk egyetlen markáns megjelenése Dél-Szudánban egyedül a magyar békefenntartók kapcsán említendő, gondolok itt arra, hogy a most Haitin tartózkodó Papp István is több hónapig teljesített szolgálatot, számos magyar származású katonával együtt.

Az interjúból kiderül, hogy a magyar elnökség alatt sem számított sarkalatos kérdésnek, mivel Észak-Afrika forradalmi helyzetképe elhomályosította Szudán problémáját, háttérbe szorítva annak lényegi összefüggéseit. A jövőbeli kapcsolatépítés ugyanakkor nem kizárt, sőt elvárt tendenciának minősül.

Arra a kérdésre, mely szerint reális alternatíva lett volna-e, hogy a két fél együtt marad, az interjú során nemleges választ kaptam. Úgy vélem, hogy ezzel az állásponttal teljes mértékben egyetérthetünk. Ennek legfőbb indoka a 2005-ös béke-megállapodás, mely elindította a folyamatot, irreverzibilissé téve annak végbemenetelét. Azonban, mint arra a korábbi fejezetek kapcsán kitértem, ennek gyökerei már történelmi hagyományokból eredeztethetők. Az egész probléma onnan indult, hogy egy egységes ország lakosságát

szeparálva kezdték kezelni a britek, megalapozva ezzel a következő csaknem hat évtized főbb politikai irányvonalait. Kiélezték ezzel a vallási-identitásbeli különbözőségeket, megpecsételve az ország, s a több millió áldozat sorsát. Ebben a helyzetben az egyedüli realitás a különválás volt. Úgy vélem, ezzel megoldottak egy problémát ugyan, hiszen a polgárháború klasszikus értelemben lezárult. Számos konfliktusgóc maradt ugyanakkor a két fél örökségéül, gondolhatunk itt az éppen szunnyadó Dárfúrra, mely máig megoldatlan. Azt, hogy a két ország mennyire is függött egymástól, mi sem példázza jobban, mint az olajkészletek feletti diskurzus kialakulása. A térség nem tagadhatja meg a történelmi tradícióit: a felszín alatt mindig is ambivalens értékekkel viaskodó egységes ország lesz. Egész egyszerűen úgy fogalmazhatunk, hogy a konfliktus intenzitása megváltozott; mérsékeltebb szakaszba lépett, melyben az ásványkincsekért folytatott összecsapás lesz a jellemző, nem pedig a vallási ellentétek.

Igaz azonban az a feltételezés, hogy a dominó-effektus szabályait követve precedens értékű lehet ez a többi afrikai ország számára, hiszen nem ez az egyetlen válságos terület: szinte egész Afrika küzd valami ellen. Kétségtelen, hogy hordozhat egy ilyen jellegű üzenetet, ugyanakkor a pozitív felfogás jegyében mégis azt mondhatjuk, hogy az államok racionális belátása majd győzedelmeskedni fog a mélyben feszülő érdekekkel szemben.

Az olajkérdés – mint az számos esetben bizonyítást nyert a fejezetek hasábjain – kritikus elemként merül fel. Az északtól való dependencia kiiktatására Csicsmann László egyetért azzal, hogy saját csövezetékre lenne szükség, ugyanakkor figyelmeztet arra is, hogy az olajmezők kimerülőben vannak. Ebben a helyzetben kérdéses, hogy megéri-e invesztálni annak létesítése érdekében. Véleményem szerint egy új koncepció megalkotására volna szükség, melyből mindkét fél nyerhetne, kiiktatva az érdekellentétek sokaságát, elkerülve ezzel a jövőbeli harcokat.

Egyiptom volt egyértelműen az az állam, mely az egységes Szudán fenntartásában érdekelt. Részint azért, mert a Nílus vizének szempontjából fontos, hogy olyan országgal tárgyaljon, melyben az arab identitás a domináns. Másrészt pedig egyáltalán nem elhanyagolandó kérdés, hogy mégis hány országgal szükséges tárgyalóasztalhoz ülnie a folyó ügyében. A Szudántól délre fekvő országoknak érdeke volt a szecesszió, hiszen ez által egy olyan államot kaptak szomszédul és potenciális partnerül, amelyben az afrikai identitás a markáns tényező. Már ebből is

megfogalmazható az a jelenség, mely az arab és az afrikai világ törésvonalának meghatározásával azonosítható.

A jövőbeli konjunktúra elérése érdekében a különféle ellenérdekek kiküszöbölése egyáltalán nem tekintendő háttérbe szoríthatónak, sőt, annak kellene a legfőbb kiindulópontnak lennie. Ez ugyanakkor, mint ahogy interjúalanyom is rámutatott, nem egyszerű, sőt csaknem lehetetlen, utópikus küldetés. A felülről való kikényszerítésnek van a legnagyobb valószínűsége jelen esetünkben, ám ez már egy szűk körű elit létrejöttét példázza, illetve magában hordozza az ez ellen való lázadás tényét. A „top down” jellegű akarat azonban már számos kérdést is felvet, mely szerint nem írja felül ebben az értelemben ez a demokrácia, mint népuralom fogalmát?

E kérdés boncolgatása már nyilvánvalóan szerteágazó diskurzusokat vet fel, s egy újabb kutatás kiindulópontja lehet.⁸⁷

⁸⁷ Készült a Dr. Csicsmann Lászlóval folytatott interjú alapján (Budapesti Corvinus Egyetem, 2011)

Összegzés és konklúzió

Amennyiben a volt egységes Szudán és a jelenlegi formájában létrejött Dél-Szudán helyzetképét szeretnénk megalkotni, azt a törésvonalak térségeként aposztrofálhatjuk. Megjelenik ugyanis a centrum-periféria törésvonal, legfőképp a fővárosok valamint az olyan marginalizálódott, leszakadt térségek között, melyek esetében, humanitárius szempontokat vizsgálva kirívó mértékű a szegénység és gyakran a tiszta ivóvíz – mely alapvető szükséglet minden egyes emberi individuum számára – is kritikus problémakomplexumként jelenik meg. Mindemellett beszélhetünk vallási-identitásbeli válságról is, mely a keresztény-animista illetve a muszlim közösség összecsapásaihoz vezet, érvényt szerezve annak a hipotézisnek, hogy Szudán ütközőzónát képez az arab világ és maga Fekete-Afrika között. Releváns kérdésként merül fel ugyanakkor, hogy geopolitikai fekvése elegendő indokkal szolgál-e ahhoz, hogy az ismételten eszkalálódó konfliktusok színhelyévé váljon?

Ez nem lehet kielégítő magyarázat, ám kétségtelen, hogy hozzájárul az ellentétek kiéleződéséhez. A válsághelyzet kialakulásának legfontosabb okait mégiscsak a brit gyarmati időkben kell keresni, ám nem is feltétlenül az 1950-es években, hanem még korábban, mint az a dolgozatban bizonyításra is került. A britek által mesterségesen megalkotott demarkációs vonal észak és dél között ugyanis olyan jellegű feszültséget teremtett, mely más negatív hatásokat felerősítve vált a mindennapi élet meghatározó tendenciájává, s határozta meg lakosok, térségek sorsát akkor, sőt a már függetlenné vált Dél-Szudán jövőjét is. Eme, hosszan elhúzódó harc, az emberi jogokat mellőzve került napjainkra egy viszonylag nyugodt szakaszba, melyet a felek potenciális kimerülése jellemez. Az elmúlt öt-hat évtizedben okozott materiális és pszichológiai károkat ugyanakkor nem lehet egyik napról a másikra feloldani, mint azt Samuel P. Huntington meglehetősen pesszimista következtetése is alátámasztotta.

Ami a nemzetközi iskolákat illeti, elméleti keretet adhatnak eme kutatásnak. Maga a realizmus dominál, mely alapján az egyes érdekcsoportok működnek, saját célkitűzéseiket szeretnék megvalósítani, akár a humanitárius jogok csorbulásának árán. A Putnam-féle kétszintű játék elmélete is bizonyítást nyert, mely szerint a döntéshozók nem csupán hazai, hanem nemzetközi szintű érdekérvényesítő-képességgel egyaránt rendelkeznek. Ennek kapcsán maga az egységes Szudán Omar Al-Bashir államfője hozható fel példaként, hiszen nagy szerepet játszik a politikai lavírozásokat illetően.

A modernizmus eszméje is megvitatásra került, melynek jegyében a gazdasági prosperitás, a politikai konjunktúra is megindítható. Egyre valószínűbbé válik ugyanakkor, hogy ez a nemzetközi közösség segítségével nem valósulhat meg, tehát az „ország bábája” szerepét fogja majd ezen szféra betölteni. Bemutatásra került továbbá a dependencia-elmélet, mellyel a legtágabb kontextus adható Dél-Szudán tekintetében. Egyértelmű, hogy ezen ország megszületése világi tekintetben a nemzetközi erőviszonyokat csupán kevésbé befolyásolja, az afrikai hatalmi egyensúlyt, ugyanakkor annál jelentősebb mértékben. Ezen tekintetben dr. Csicsmann László véleményével egyetérthetünk. Afrika határain belül csupán egy újabb, a szegénységgel küzdő szereplő, s a kontinens szempontjából egyáltalán nem irreleváns, hogy egy gazdaságilag szétszakított egység, illetve újabb tárgyalópartner. A kontinensen belül megnyilvánuló érdekellentét paradoxona ott is megmutatkozik, hogy Egyiptom geopolitikailag óhajtotta az egységet, Bashir állama pedig presztízskérdésként tekintett erre. A másik oldalon pedig ott találjuk a déli afrikai államokat, melyek az elszakadás-pártiak táborát erősítették, s a fekete lakosság által lakott Dél-Szudán létrejöttét a legmesszebbmenőkig támogatták.

A dependencia elmélete alapján tehát megalkotható azon konklúzió, hogy a szeparáció különféle érdekek középpontjában állt, s helyezkedik el ma is. Megosztotta a közvéleményt, amelyek közül a függetlenné válást preferálók kerültek ki győztesen. A globalizációs tendenciák alapján a világ és az idő is egyre csak gyorsul. E jelenség az egész világra jellemző hatásokkal rendelkezik s annak, gyakran negatív következményei alól egyetlen nemzetállam sem vonhatja ki magát. A legfontosabb következtetés ugyanakkor mégis az, hogy a fejlett és fejletlen országok közötti szakadékok, törésvonalak elmélyülni látszanak, s a leszakadó versenyben a legrosszabb esetben maga Dél-Szudán is sereghajtóvá válhat.

Arra a kérdésre, hogy az elszakadást alapvetően pozitívan értékelhetjük-e, egzakt válasz nem adható. Pozitív volt azon szempontból, hogy a vallási-etnikai törésvonalak legnagyobb része eltűnt ez által, ám a legtöbb kisebb válsággócnak számító ellentét még mindig jelen van, mely a jövőbeli konfliktusok kirobbanásának legfőbb indokává válhat. Egy probléma látszólag eltűnt ugyan, de a vélhetően hamarosan kimerülő olajkészletek kérdése nagyobb súlypontot kapott, patthelyzetet eredményezve. Dél számára ugyanis az infrastruktúra hiányzik, észak számára viszont az olajkészletek déli elhelyezkedése jelent problémát. Amennyiben ezen diskurzus nem vezet eredményre,

elképzелhető, hogy a következő generáció osztályrésze már egy, immáron két nemzetállam olajért folytatott háborúja lesz.

Amennyiben a nemzetközi támogatás tényéről beszélünk, nem szabad elfelejteni, hogy a külföldiek gyakran nem érdek nélkül cselekszenek. A dolgozat hasábjain főképp Kína és az Egyesült Államok, mint két legerősebb jelenlévő aktor került középpontba. Ha földrajzilag nézzük Kína és Amerika a Föld két legszélső pontját képviselik, s egy sematikus ábrán a középpontban helyezkedhetne el Dél-Szudán. Jogosan tehetjük fel a kérdést, hogy a hatalmas földrajzi távolság ellenére akkor mi szüksége lehet két ekkora államnak egy szegény országra, melynek jó esélye van arra, hogy bukottá váljék. A válasz az USA stratégiai törekvéseiben, Kína esetében pedig gazdasági indíttatásaiban rejlik. Az előbb említett pozíciókat szeretne képezni az arab világgal szemben, mely esetén Dél-Szudán elhelyezkedése és annak vulnerabilitása éppen kedvező helyzetet teremt számára. Kína rendelkezik ugyanakkor a világ legnagyobb olajiparával így nem csoda, hogy egy potenciális afrikai exportőr számára jelentős súllyal bír. Ennek érdekében még attól sem riad vissza, hogy az emberi jogi szempontokat semmibe véve az ENSZ Biztonsági Tanácsában meghozandó döntéseket megvétózza. Ebből is bizonyítást nyert, hogy az érdekek mindenek felett állnak. A téma taglalása kapcsán ugyanakkor nem mehetünk el amellett sem, hogy Amerika elveszítette hegemon pozícióját a hidegháború alatt, ugyanakkor egyre inkább úgy tűnik, hogy ezt a szerepet Kína szeretné átvenni. Ezt gazdaságpolitikai nyitása, a végbement gazdasági konjunktúra is jól példázza. Meglehetősen radikális jövőképként felvázolható így az a forgatókönyv, hogy Dél-Szudán az amerikai-kínai párharc egyik bástyájává válik.

A komparatív szemlélet beiktatása a dolgozatba több szempontból is létjogosultsággal rendelkezik. Egyrészt, más állam példájából következtetve megalkotható annak potenciális jövőképe, másrészt a fejlődés irányai, annak tempója is felvázolható, mely termékeny táptalajt jelent egy kutató számára. Ebben az esetben Koszovó vált az összehasonlítás alapjává, mely kissé merész kezdeményezés, hiszen az eltelt idő függvényében teljes körű következtetést még nem lehet levonni. Néhány főbb csapásirány azonban már most készíthető. Ezek nagyrészt bemutatásra kerültek, s azt példázzák, hogy Koszovó sem lett bukott állammá pedig minden esélye megvolt erre. Annak mintáiból Dél-Szudán csak tanulhat.

A dolgok komplexitása a diverzitás függvényeként tartható számon. Nincs ez másképp Dél-Szudán esetében sem, hiszen annak helyzete meglehetősen bonyolult folyamat eredménye. Mikroszintű megközelítésből annak térsége szunnyadó konfliktusok színtere. Jelentős a dinka-nuer és a ngok ellentét, ezek azonban még nyilvános összecsapásba nem torkollottak. Mindezekon túl az infrastruktúra hiányos, a politikai vezetés még csupán megszilárdulóban van, kevés a szakember, hatalmas a felszín alatti széthúzás, a korrupció, fegyvercsempészet illetve számos lehetőség kihasználatlan. Ennek ellenére mégis az optimista álláspontra szükséges helyezkednünk. A főváros, Dzsuba fejlődése az utóbbi időben rohamos, illetve legfőbb törekvése, hogy turizmusát a fellendülés pályájára állítsa. Mint számos beruházás tere, húzóerőként hathat a környező falvakra, marginalizálódott térségekre, mely azonban eddig soha nem látott mértékű migrációt indíthat meg a városok felé. Ez már a mezőgazdaság elsorvadását jelentheti. Éppen ezért a vidékfejlesztési lehetőségek kihasználására kell törekedni, mely egyrészt megakadályozhatja a tömeges elvándorlást, másrészt erőforrásbeli alapjai is vannak az északonál jóval termékenyebb térségekkel rendelkező földterületek képében. Tervek születtek egy saját kőolajvezeték létesítésére is, mely nem csupán kieszközölhetné az északi részben lévő zsarolási potenciál meglétét, hanem egyúttal a gazdasági függetlenség kezdetét is jelképezné. A nagyobb fokú kompromisszumkészség, a kooperációra való hajlandóság kulcsfontosságú kérdésként jelenik meg, s permanens jellegű tárgyalásokra szükség volna, a közös egyetértés elérése szempontjából.

A nemzetközi környezet pozitívuma ugyanakkor, hogy láthatóan nem fordul el a szegény államtól, főképp az amerikai és az európai uniós segélypolitikát emelhetjük ki legfőbb példaként. Az ország, megszületése utáni, viharos gyorsaságú elismerése is arra utal, hogy külföld nem fordít hátat az arra rászorulóknak.

Arra azonban, hogy a különféle gazdaságpolitikák hogyan kerülnek implementálásra, az eltelt idő tekintetében, még korai válaszolni. Néhány évtized múlva, már retrospektív nézőpontból alkotható egy komparatív, teljes körű szintézis, mely további kutatások kiindulási alapját képezheti.

Melléklet

<i>Erősségek</i>	<i>Gyengeségek</i>
➤ A helyi lakosság újjáépítési hajlandósága ➤ Potenciális munkaerő nagy hányada ➤ Külföldi tőke befektetési potenciálja ➤ Nemzetközi szféra segítsége ➤ Megművelhető földterületek magas hányada ➤ Hatalmas föld alatti ásványkincskészlet ➤ A főváros, mint vonzáskörzet dinamikus fejlődése ➤ Tradíciók megőrzése ➤ Tenger közelsége	➤ Megváltozott geopolitikai helyzet, vízrajz ➤ Tradicionális törésvonalak jelenléte ➤ Olajvezetékek, kikötők hiánya ➤ Rurális társadalom túlnyomósága ➤ Szegénység, elmaradott térségek ➤ Nem piacépes gazdaság ➤ Vallási diverzitás ➤ Infrastruktúra hiánya ➤ Földterületek, ásványkincsek kiaknáztatatlansága
<i>Lehetőségek</i>	<i>Veszélyek</i>
➤ Olajvezeték építése ➤ Szakpolitika, támogatások igénybevétele ➤ Elvándorolt lakosság visszaáramlása ➤ Befektető tőke vonzása ➤ Gazdaság fejlesztése ➤ Ökoturizmus fejlesztése	➤ Vallási-etnikai megosztottság ➤ Konfliktus-szférában való elhelyezkedés ➤ Olaj, mint potenciális konfliktusforrás ➤ Megerősödő szélsőségek, terrorizmus-fenyegetettség ➤ Arab-afrikai érdekszféra határán való elhelyezkedés ➤ „Failed state”-é válás

*1. ábra: Dél-Szudán SWOT-analízise*⁸⁸

⁸⁸ Készült a gazdasági helyzetkép felvázolása alapján.

Az interjú

„Mennyire tekinthető preferálnak a magyar közéletben Szudán témája?

Én azt gondolom, hogy semennyire nem hallunk Szudánról a magyar közéletben, igazából a politikai életben sem; azt mondanám, hogy a magyar külpolitikának sem egy meghatározó területe. Talán annyiban nyilván, hogy maga a konfliktus, Dárfúr volt az a téma, ami felkeltette az érdeklődést. Volt néhány konferencia, elsősorban az emberi jogok megsértése szempontjából...azon túlmenően, nyilván itt a magyar EU-elnökség kapcsán némileg előtérbe került ez a térség, de itt sem Szudán volt a fő ország, hanem végül az észak-afrikai események vitték el a témát, emiatt kevésbé Szudán, pedig éppen a magyar elnökség idejére esett Dél-Szudán függetlensége. Az időzítés ebből a szempontból fontos volt. Milyen tényezők játszanak abban szerepet, hogy egyáltalán ez az állam elszakad? Ez sem teljesen világos. A magyar külpolitika szempontjából Egyiptom a kulcsfontosságú, a magyar miniszterelnök is ellátogatott ide januárban az egyiptomi tüntetések előtt.

A távolság is szerepet játszik benne...tehát, hogy nincsenek olyan szoros külkapcsolatok...nyilván a szomszédainkkal, Szlovákiával, Ausztriával inkább létezik ez a jelenség...

Kína is nagyon messze van, tehát nem feltétlenül a távolság, hanem inkább valóban az, hogy mennyire fontos ez, úgy tűnik. Magyarország gyakorlatilag egy kis ország, az elmúlt húsz évben nagyjából háttat fordított ennek az egész Közel-Kelet, afrikai térségnek, tehát most az elmúlt egy két évben van egy Ázsia felé nyitás, Közel-Kelet felé nyitás a kormány részéről, ami így a kapcsolatoknak a felelevenítése, gazdasági szempontból...Pedig hát nagyon nagy lehetőség lenne Szudán tehát, azért itt sok diák tanult Szudánból – azt mindenképpen megemlíteném – a másik, hogy azért itt lennének gazdasági lehetőségek, különösen ebben a déli részben, az államépítésben. Ebben mindenképpen szerepet játszhatnánk, de szerintem nem fog ez működni.

És azt hogy látja, a világban mennyire preferált téma?

Az, mindenképpen azt kell, hogy mondjam, az. Tehát, hogyha kitekintünk és tényleg megnézünk akár nyugat-európai kutatóintézeteket, vagy egyesült államokbeli egyetemeket, akkor. Tehát a nemzetközi kapcsolatok témán belül ez most mindenképpen több szempontból nagyon fontos. Hogyan érinti a térségnek a stabilitását, ezzel a szakértők is foglalkoznak. Ami nehéz nyilván egy ilyen témának a kutatásakor, hogy helyszíni információkat és tapasztalatokat szerezni. Nekem nem az a tapasztalatom vagy az egyik ideám, hogy akkor jó egy szakértő, ha vannak helyszíni tapasztalatai is. Na most, nyilván ez Szudán esetén eléggé nehezen kivitelezhető, mert a kutató nem végezhet egy olyan kutatást, mint például Jordániában vagy Egyiptomban megteheti.

Nyilván a biztonsági helyzet sem engedi meg...

Nemcsak a biztonsági helyzet, az is másrészt komoly probléma, hogy egy kutató nem tehet fel akármilyen kérdést, mert nagyon könnyen börtönben végzi, és arra semmi szükség sincsen.

Igen, olvastam is erről egy cikket, hogy volt valaki helyszíni riporton, s John Garang sírját szerette volna meglátogatni. Őrizték azt, odamentek hozzá, kikérdezték, hogy mit keres itt, igazolja magát. Nyilván ez benne van a levegőben...

Az egész térségben benne van. A tavalyi év nagy részét Közel-Keleten töltöttem, Jordánia, Szíria, Egyiptom között, iszlamizmus témájában. Szíriában azért nem nagyon lehet ilyen kutatást végezni. Jordániában még csak-csak, bár ott sem jó szemmel nézték ezt. Nem egyszerű dolog, nyelvismeret, helyismeret, sok-sok tényező van, ami nyilván elbátortalanítja a kutatót. És igazából emiatt kevés a tanulmány, kevés a cikk. Ahol Szudánt nagyon jól kutatják: az egyrészt Franciaországban van egy-két szakértő, akit ki lehet emelni, illetve furcsa módon a nyáron találkoztam Izraelben egy hölgygel, ahol nagyon neves kutatóintézetek vannak. Most a Dayan Centernek a Tel Aviv Egyetemen az egyik kutatója Yehudit Ronen, nem tudom, hogy találkozott-e a nevével, ő dárfúri témában ír, Szudánnal foglalkozik, és ő egy magyar származású hölgy, mint ott teljes véletlenségből kiderült. Ő ennek a témának a legnagyobb kutatója. S ők úgy szereznek helyszíni információkat, hogy ez az egyedüli központ a világon, mely az összes arab nyelvű forrást összegyűjti és ott digitalizálja. Tehát bármi megjelenik Szudánban,

napilap, hetilap, bármi, az nekik ott minden rendelkezésre áll. És ez digitalizálva. Nyilván ők adott forrásokból dolgoznak elsősorban. Tehát a források hiánya egy nagyon komoly baj, nyilván nem szabad senkinek sem hinni, mindent meg kell kérdőjelezni, bármit olvas, bármit hall az ember, a kormány oldalt kérdezi, nyilván akkor is kozmetikázott dolgokat hall, de ha a déli felkelőket, akkor ott is vannak problémák szerintem.

Az elszakadás után nem sokkal, alig fél évvel, hogy látja, reális alternatíva lett volna, ha a két fél együtt marad?

Én azt gondolom, hogy egy idő után már nem. Tehát miután már a nemzetközi közösség elfogadtatta és elfogadta a szembenálló felekkel ezt az átfogó béke-megállapodást Naivasha-ban 2005-ben, ami több éves tárgyalásnak az eredménye volt. A 90-es évek elején körvonalazódott az elszakadás lehetősége. Tehát egy idő után gyakorlatilag már nem...

Érdemes azért azon elgondolkozni, s nagyon jó ez a kérdés, mert én magam azon az állásponton vagyok és voltam, egyáltalán nem biztos, hogy ezzel a nemzetközi közösség megoldotta a problémákat. Sőt, én azt mondom, hogy nem oldotta meg a problémákat, hanem gyakorlatilag leegyszerűsítették ezt a konfliktust arra, hogy a kartúmi kormány, a Bashir-rendszer, illetve a felkelőknek egy csoportja, a John Garang, majd később Salva Kiir vezette szervezet ül egymással szemben a tárgyalóasztalnál. Igen ám, csak Szudánon belül a törésvonalak, jóval több van... Ott van például maga Dárfúr, melyet nem lehet kikerülni, s azt mondani, hogy ez nem része ennek. Ezt egyben kellett volna rendezni, ezeket a kérdéseket. És azt megnézni, hogy az északi országrész is rendkívüli mértékben megosztott és a déli országrész is politikailag megosztott. És azt mondani, hogy akkor itt van egy észak-déli választóvonal, az nem biztos, hogy szerencsés, és nem biztos, hogy hosszú távon is megoldás...

Dárfúr kapcsán is voltak olyan híresztelések, lehetséges, hogy elszakad, de ez még a nagyon távoli jövő zenéje...

Én azt gondolnám, hogy ez nem lenne szerencsés, itt ugye vita is van a szakértők között, hogy a Külügyi Intézetben mikor volt ez az előadás, én amellet érveltem, hogy ez gyakorlatilag egy precedens értékű lépés volt, hogy a gyarmati határokat módosították ezzel Afrikában. A hidegháborúban egy fontos alapelv volt, hogy a gyarmati határokat nem szabad módosítani, ezt precedenst teremthet és dominószerűen elindíthatja a függetlenségi törekvéseket, melyekre volt már Afrika történetében példa, gondoljunk Kongóra, vagy a biafrai kérdésre. Ez a nagyhatalmaknak sem érdeke. Itt nyilván az volt az érvelés, hogy Szudán esetében a gyarmati időszak alatt, elkülöníthető volt az északi és déli országrész, hiszen külön közigazgatás működött, ugyanakkor jogilag azért nem volt ez két külön entitás, ami miatt én azt gondolom, hogy nem fog Dárfúr függetlenné válni, viszont nyilvánvalóan Dél-Szudánnak a függetlensége küldhet egy olyan üzenetet, hogy fegyverrel mindent el lehet érni. Tehát ha felkelünk, majd polgárháború lesz, néhány áldozattal... Mondjuk, Szudán esetében tényleg jelentős volt az áldozatok száma, de hogy ezzel mindent el lehet érni, ez nagyon rossz üzenet lenne minden szempontból.

És milyen úton indulhat el Dél-Szudán? Milyen lehetőségei vannak önálló államként, vagy ezt még korai megállapítani az elszakadás tekintetében?

Az elmúlt években több hasonló példa volt, például Koszovó létrejötte, amit szoktak említeni, egyébként kis állam és gazdaságilag életképtelen lesz, és eltelt már néhány év és nem az. Én azt gondolom, hogy nyilván ezt az idő dönti el. Tudjuk, hogy Dél-Szudánban jelentős mennyiségű az olajvagyon, tehát ez gazdaságilag mindenképpen egy jelentős bevételi forrás. Itt az a probléma, hogy ennek eljuttatása, exportálása nem könnyű. Jelenleg, tudatosan a kartúmi kormány úgy építette az olajvezetékét, hogy az elszakadás esetén is keresztülmenjen az északi, maradék területeken. Ez így is történik. Nyilván ezért jelentős tranzitdíjat szednek. Alternatívaként felmerült, hogy Afrika szarván átvezetni ezt az olajvezetékét, de kérdéses, hogy megtérül-e az, 15-20 éven belül egy ilyen beruházás, amikor vélhetően elfogynak az olajkészletek. Egyáltalán nem biztos. Végesek az olajkészletek. Aztán a másik, mely gazdaságilag egy pozitív dolog lenne, a mezőgazdaság. Szudánt még Afrika éléskamrájának nevezték, és az nem az északi rész. Az egy sivatagos terület. Kartúm, Wadi Halfa, a legszárazabb városok a világon, ezzel szemben a déli országrész, viszont kiválóan alkalmas a mezőgazdasági termelésre, csapadékos terület, tehát ez alapvető fontosságú, hogy a lakosságot el tudják

látni élelmiszerrel. Tehát én azt gondolom, hogy azért itt vannak kilátások. Nem beszélve arról, hogy a Szudántól délre eső országoknak azért valamelyest érdeke volt ez az elszakadás számos szempontból. És azért politikailag is megtalálja a helyét.

Lehet esély egy újabb háborúra immáron két ország között?

Én azt gondolom, hogy a nemzetközi közösség szerepe ebben elég nagy, én úgy látom, hogy ha ebből fegyveres konfliktusok vannak, néha fellángolnak. Úgy vélem, azért talán van egy olyan elrettentő ereje a nemzetközi közösségnek, nyomásgyakorlásnak, hogy azért ilyen ne robbanjon ki. Ez egyik országnak sem érdeke, azt azért lássuk be.

A Bashir-rendszer elszigetelt nemzetközileg, most már teljes mértékben. Sokkal inkább a probléma belső, hogyan lehet megfékezni a belső elemeket, lefegyverezni különféle csoportokat például Dél-Szudánban és integrálni őket. Ez nem könnyű. Gondoljunk abba bele, hogy a maradék Szudánban, tehát az északi országban ott van maga a Bashir-rendszer, erről nem nagyon szólt a média, de amikor az egyiptomi tüntetések kirobbantak, ott is elkezdődnek a hasonló színezetű tüntetések, hogy megbuktatni a rendszert. Ezek nem jutnak el végül olyan szintre, mint Egyiptomban, nyilvánvalóan elég kemény katonai, titkosszolgálati tevékenység áll mögöttesen, kvázi leverik ezeket. Ugyanakkor a kérdés ott van, hogy teljes mértékben izolált ez a Szudán, arról nem beszélve, hogy ráadásul elveszítette az ország felét. Végülis ez Bashirnak a kudarca. És nyilván a lakosság előbb vagy utóbb felelősségre fogja vonni és ez inkább valóban egy polgárháború veszélyét veti fel, s azt mondom, hogy sajnos ez egy országon belül benne van a pakliban, hiszen Bashir ellen északi csoportok is vannak, ugye Hassan Al Turabi, aki korábban Bashir szövetségese volt, ő egyértelműen az elmúlt tíz évben többször szembe is fordult vele, hiszen börtönben is volt, és ez összefügg Dárfúr problémájával is valamelyest.

A következő kérdésem: hogyan befolyásolja az önálló Szudán a hatalmi erőviszonyokat? Afrikán belül, mind világi szinten?

Azt gondolom, hogy alapvetően a világban azért nem, de a regionális dimenzióban mindenképpen...Azt látni kell, hogy maga az elszakadás nagyon nem volt érdeke a Szudántól északra levő arab országoknak. Különösen Egyiptomnak nem, ő volt az az állam, mely a 90-es években több olyan béketervet letett az asztalra, amiben megmaradt volna az egységes Szudán. Itt a Nílus például, mint folyónak a vízelosztása, a

vízhozamkérdés, egyértelműen kulcsfontosságú Egyiptom számára, arról nem beszélve, hogy Szudán alapvetően arab állam. Nyilván így, hogy megosztottá vált, ez az egész inkább a szubszaharai országoknak kedvez, tehát nem az arab országoknak, hanem kissé délebbre, Etiópia, Kenya láthatja ennek előnyeit. Előzetesen azt, hogy sikerül-e ezeket a hatalmi ambíciókat háttérbe szorítani, csökkenteni ennek esélyeit. Itt nyilván Etiópia az az állam, mely regionálisan kifejezetten egy hatalmi pozíciót foglal el. Világpolitikai szempontból, ha megnézzük, akkor ez a térség szeptember 11-e után a terrorizmus-ellenes harc középpontjába kerül, maga Szudán is, ahol korábban Oszama Bin Laden és az Al Kaida is tevékenykedett. Itt van Szomália, mint problematika, elég közel és itt azt gondolom, hogy az Egyesült Államok Etiópiával áll alapvetően egy olyan szövetségben, hogy a terrorizmus ellen harcolni, ebben a szempontból is pozitív, hogy ez az ország függetlenné vált délen, mert itt alapvetően kevés ilyen probléma van, inkább az északi, arab, muszlim területeken jelentkeznek ezek a problémák. Ugyanakkor, hogy kicsit ellent is mondjuk magunknak, viszont benne van az a kockázat, hogy ha valami miatt nem lesz ez egy működőképes állam, bukott állammá válik, mint Szomália, akkor ez a két biztonsági kihívás akár az egész térséget nagyon negatívan érintheti biztonságpolitikai szempontból, tehát ez egy félelem, a terrorizmusnak is a melegágya.

Ön szerint életképes állam lesz? Milyen új kihívásokkal kell szembenéznie?

Én alapvetően a belső kihívásokat látom problémának, nincsenek aszfaltozott utak, tehát az infrastruktúrát szinte a nulláról kell felépíteni, nyilván szakemberek kellene, nincs tapasztalata a kormánynak az irányításban. Ezekre mind-mind szert lehet tenni. Nyilvánvalóan ez az ország ráutalt a nemzetközi közösségre anyagilag, tehát, ha a nemzetközi források valami miatt elakadnak, akkor ide vagy oda olaj, nagyon nagy problémák lehetnek, tehát pénz kell, donortevékenységre szükség van, a legfontosabb kihívás szerintem ez a belső egységnek a megteremtése, tehát, hogy mi az a dél-szudáni identitás. Aztán itt mindenféle törzsek élnek, dinka, nuer, a többség ugye keresztény, de itt is élnek muszlimok, tehát ebből valami egységet gyúrni, úgy, hogy azt mindenki elfogadja, ez nagyon nehéz. Tehát gondoljunk bele, itt valamennyi állam a térségben mesterséges, gyarmatosítók által meghúzott országok. Ez az ország is ilyen. Tehát azt, hogy egy egységes nemzeti identitást megteremtteni, elég komoly kihívás a közeljövőben. És nyilván, hogy ezt a kihívást elkülöníteni a közel-keleti országrésztől. Nyilván Szudán az Szudán, hogy miért is váltunk külön, ezt mindenkivel elfogadtatni,

és nyilván itt nagyon komoly törzsi ellentétek vannak. Ez a dinka-nuer ellentét a Bashir rendszer, az elszakadás előtt években tudatosan kijátszotta ezt a kártyát és szította ezeket a feszültségeket inkább a nuerekkel kapcsolatokat keresve, s a másik népcsoporttal pedig szembefordulva. És nyilván ez fordítva is igaz, a dinkák északon inkább olyan politikai csoportokkal ápolnak kapcsolatot, melyek Bashir ellenesek, tehát egymás kisebbségeit, vagy az ellenzékét felhasználni egy ilyen destabilizáló funkcióra. Ekkor még egységes volt az állam, most két külön állam van, mely ezt nehezé teszi, ha ezt nem sikerül megfékezni, az is regionális problémát okozhat. Aztán ott van a menekültek kérdése általában, tehát az észak-déli polgárháború, plusz Dárfúr menekültjei, egyrészt Csádban rengetegen vannak, másrészt vannak belső menekültek, tehát északon maradt közel kettő millió dél-szudáni, az nagyon nehéz kérdés, tehát hosszú távon el kell dönteni, hogy hogyan működik ez a dolog. Szóval azt gondolom, hogy van szép számmal kihívás, és először a biztonsági helyzet, majd azután jöhet az infrastruktúra-építés és a többi.

Említette, hogy ki kellene küszöbölni ezeket a nemzeti identitásbeli törésvonalakat. Ön szerint ez teljességgel lehetséges, vagy csak részlegesen?

Biztosan nem, nyilvánvalóan ez csak úgy lehetséges, ha mindenkinek ígérek valamit az országon belül, gazdaságilag. Ha egy szűk csoport kisajátítja a hatalmat, akkor ezt csak erőszakkal, felülről lehet végrehajtani. Én azt gondolom, hogy nyilván itt lehet arról beszélni, hogy egy nemzetközi közösség Dél-Szudánban demokráciát szeretne látni, de én azt gondolom, hogy felülről a népre oktrojált, erőszakkal kikényszerített egység, ami meg fog valósulni. Tehát azt látni kell, hogy egy ilyen polgárháború esetén a felkelők sem mindig pozitív szerepet töltenek be, hogy finoman fogalmazunk. Azért, mert ők a felkelők, egyáltalán nem biztos, hogy egy demokratikusabb rendszerben gondolkodnak.

Nem egyszerű a helyzet, s bizonyára még ennél is több kérdést vet fel. Köszönöm szépen az interjút.”

Irodalomjegyzék

Felhasznált irodalom

- Balogh András – Rostoványi Zsolt – Búr Gábor – Anderle Ádám: *Nemzet és nacionalizmus*. Budapest: Korona, 2002.
- Castells, Manuel: *A hálózati társadalom kialakulása I.* Budapest: Gondolat-Infonia, 2005.
- Chan, Hoth Giw – Zour, Riag Yer: *South Sudan: A legitimate struggle*. Baltimore: Publishamerica, 2006.
- Csizmadia Sándor – Tarrósy István (szerk.): *Afrika ma – Tradíció, átalakulás, fejlődés*. Pécs: Publikon, 2009.
- Duncan Clarke: *Africa: Crude Continent: The Struggle for Africa's Oil Prize*. Glasgow: Bell & Bain Ltd, 2010.
- Fox, Louise – Liebenthal, Robert: *Attacking Africa's Poverty – Experience from the Ground*. Washington: The World Bank, 2005.
- Guarak, Mawut Achiecque Mach: *Integration and Fragmentation of the Sudan. An African Renaissance*. USA: AuthorHouse, 2011.
- Horváth Jenő (szerk.): *Világpolitikai lexikon (1945-2005)*. Budapest: Osiris, 2005.
- Huntington, Samuel P.: *A civilizációk összecsapása és a világtrend átalakulása*. Budapest: Európa Könyvkiadó, 2008.
- Lokosang, LB: *South Sudan: The Case for Independence & Learning from Mistakes*. United States: Xlibris Corporation, 2010.
- Mamdani, Mahmood: *Saviours and Survivors – Darfur, politics and the war on terror*. Southern Africa: HSRC Press, 2009.
- Tarrósy István (szerk.): *Fenntartható Afrika*. Pécs: Publikon, 2010.

Felhasznált tanulmányok

- Saunders, Sarah: South Sudan Becomes Newest Nation. In: *Human Events*, 7/18/2011, Vol. 67 Issue 25.
- South Sudan – World welcomes a new nation. In: *America*, 8/1/2011, Vol. 205 Issue 3. Búr Gábor: The second scramble – a második versenyfutás Afrikáért. In: *Külgügyi Szemle*, 2008. (7.évf.) 4.sz.
- David L. Phillips: The Balkans' Underbelly. In: *World Policy Institute*, 2010.
- Perry, Alex - Boswell, Alan: Born in blood. In: *Time*, 7/18/2011, Vol. 178 Issue 3.
- Richmond, Matt – Krause-Jackson, Flavia – Power Christopher: In South Sudan, Brides Cost Plenty-in Cows. In: *Bloomberg Businessweek*, 8/8/2011, Issue 4241.
- Natsios, Andrew S. - Abramowitz, Michael: Can the South Part From the North Without War? In: *Foreign Affairs*, Jan/Feb2011, Vol. 90 Issue 1.
- D'Agoot, Majak: Energy Politics and the South Sudan referendum: Anatomy of a resource curse. In: *Middle East Policy*, Vol, XVI, No. 4, Winter 2009.
- Hanzich, Ricky: Struggles in South-Sudan. In: *Harvard International Review*, Spring2011, Vol. 33 Issue 1.

- Nathaniel Myers: Out of the Earth – Nation-Building in South-Sudan. In: *VQR*, Winter 2010.
- Arol Garang, Ngor: Abyei remains contested area between Sudan and South Sudan, says SPLM official. In: *Sudan Tribune*, Sep 18, 2011.
- William Reed: The State os (South) Sudan. In: *The Washington Informer*. 2010. december.
- Laudati, Ann: Victims of Discourse: Mobilizing Narratives of Fear and Insecurity in Post-Conflict South Sudan – The Case of Jonglei State. In: *African Geographical Review*, 2011, Vol. 30 Issue 1.
- South Sudan-UN, Regional Report. In: *Middle East Reporter (Daily Edition)*, 7/14/2011, Vol. 198 Issue 5132.
- Nyange, Yoletta: South Sudan - A new journey begins. In: *New African*, Aug/Sep2011, Issue 509.
- Kégler Ádám: *Tagállami érdekérvényesítés az Európai Unióban*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok Multidiszciplináris Doktori Iskola, 2008.
- Illés Zoltán: Leszerelés egy konfliktuszónában – Dél-Szudán esete. In: *Nemzet és Biztonság: Biztonságpolitikai Szemle*, IV. évfolyam, 6. szám, 2011 július
- South Sudan's Quest for Independence – April Elections Pave Way for 2011 Referendum. In: *Military Technology –MILTECH* 1/2010, North Africa and Middle East.
- D'Agoot, Majak: Energy Politics and the South Sudan referendum: Anatomy of a resource curse. In: *Middle East Policy*, Vol, XVI, No. 4, Winter 2009.
- *Hearing and Briefing before the Subcommittee on Africa and global Health of the Committee on Foreign Affairs*. House of representatives, Unites States: US Government printing office, 2007.

Felhasznált internetes hivatkozások

- South Sudan's future; *Now for the hard part*. (The Economist, 2011 február 3.)
<http://www.economist.com/node/18070450>
- *Embassy of The Republic of South Sudan*.
http://www.gossmmission.org/goss/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1
- *Obama: Az USA júliusban elismeri Dél-Szudán függetlenségét*. (MTI, 2011.02.07.)
<http://www.origo.hu/nagyvilag/20110207-obama-az-usa-juliusban-elismeri-delszudan-fuggetlenseget.html>
- Kuth Dak, Luk: *An independent South Sudan is Vital to USA!!* (South Sudan News Agency, May 2, 2010)
<http://www.southsudannewsagency.com/opinion/editorials/an-independent-south-sudan-is-vital-to-usa>
- Vámos Péter: A kínai nagyhatalom születése. In: *História*, 2006. (28. évf.) 1. sz.
<http://www.historia.hu/archivum/2006/0601vamos.htm>
- *Kína még nem kereskedelmi nagyhatalom*. (MTI, 2010. január 10.)
<http://uj szo.com/online/kulfold/2010/01/10/kina-meg-nem-kereskedelmi-nagyhatalom>
- *Milyen gazdag állam Dél-Szudán?* (Index, 2011. augusztus 19.)
http://index.hu/gazdasag/vilag/2011/08/19/del-szudan_a_vilag_130_leggazdagabb_allama/

- McDoom, Opheera: *ANALYSIS-South Sudan's economy to be vulnerable after split*. (Reuters, 06 Jan 2011)
<http://www.trust.org/alertnet/news/analysis-south-sudans-economy-to-be-vulnerable-after-split/>
- Gabon és Kuvait is csatlakozott – Már 83 állam ismerte el a független Koszovót. (MTI, 2011. 10.13.)
http://kulfold.ma.hu/tart/cikk/b/0/110846/1/kulfold/Mar_83_allam_ismerte_el_a_fuggetlen_Koszovot
- Juhász József – Mislai Sándor: *A koszovói függetlenség kikiáltásának politikai és gazdasági következményei*.
http://www.balkancenter.hu/pdf/juhasz-mislai_balkanmint01.pdf
- Weszprémy Gábor: *Wikileaks: széteshet Dél-Szudán?* (Kitekintő, 2011. szeptember 29.)
http://kitekinto.hu/afrika/2011/09/29/wikileaks_szeteshet_del-szudan
- *109 milliót kap az IMF-től Koszovó*. (2010. július 22.)
http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=327078&referer_id=friss#null
- *Robert Putnam Curriculum Vitae*
<http://www.slms.intranet.it/sites/slms/files/Microsoft%20Word%20-%20Putnam- CV.pdf>
- Putnam, Robert D.: Diplomacy and domestic politics: the logic of two level-games. (Abstract) In: *International Organization*. 1988, Volume 42, Issue 03.
<http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=4308840&fulltextType=RA&fileId=S0020818300027697>
- History of the Sudan. In: *Historyworld*. Retrieved 13 January 2011.
<http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?historyid=aa86>
- Marlise Simons – Neil MacFarquhar: Court Issues Arrest Warrant for Sudan's Leader. In: *New York Times*. 4. March 2004.
<http://www.nytimes.com/2009/03/05/world/afrika/05court.html>
- Szabó Mariann: Globalizálódás és külpolitika. In: *Grotius*. Recenzió Kiss J. László: Globalizálódás és külpolitika – nemzetközi rendszer és elmélet az ezredfordulón. 2006.
<http://grotius.hu/publ/displ.asp?id=ICSOMD>
- Lanciano, Luke: *The Background of South Sudan's Referendum*. Syracuse University, 2011. január 12.
<http://nextgenjournal.com/2011/01/the-background-of-south-sudans-referendum/>
- Fick, Maggie: World's newest country: South Sudan's oil remains a sticking point. 2011. július 8. In: *The Christian Science Monitor*.
<http://www.csmonitor.com/World/Africa/2011/0708/World-s-newest-country-South-Sudan-s-oil-remains-a-sticking-point>
- *The Interim Constitution of Southern Sudan*. (2005)
http://www.chr.up.ac.za/undp/domestic/docs/c_SouthernSudan.pdf
- Illés Zoltán: Dél-Szudán függetlensége. In: *Kül-Világ – a nemzetközi kapcsolatok folyóirata*, VIII. évfolyam 2011/3. szám.
<http://www.kul-vilag.hu/>
- Khadija, Sharife (2009): *Oil Politics*.
http://findarticles.com/p/articles/mi_qa5391/is_200905/ai_n31965228/
- Karetka Bernát – Dezső András (2000): *Szudán*.
<http://konfliktus.index.hu/szudan.html>
- *Szudán-Darfúr*. (2004)

- <http://hvg.hu/goepontok.szudan/20041123szudandosszie.aspx>
- *Euroatlanti Biztonságpolitika (forrásgyűjtemény): Darfúr.*
http://www.playhold.com/www.ckke.hu/index_10303034.php
 - *Comprehensive Peace Agreement*
<http://www.aec-sudan.org/docs/cpa/cpa-en.pdf>
 - *Sudan's census delayed to April 2008 (2007)*
<http://www.sudantribune.com/spip.php?article25213>
 - U.S. Energy Information Administration – Independent Statistics and Analysis: *Oil.*
<http://www.eia.doe.gov/cabs/Sudan/Oil.html>
 - Pritchard, Josh: *Our World: South Sudan*, 2011.
<http://sudanfaces.wordpress.com/>
 - *Darfur Peace Agreement*
<http://www.aec-sudan.org/docs/cpa/cpa-en.pdf>
 - A summary of the Comprehensive Peace Agreement. In: *Conciliation Resources.*, (2005)
<http://www.c-r.org/our-work/accord/sudan/cpa-summary.php>
 - *Kikiáltották Dél-Szudán függetlenségét.* (Origo, 2011. 07.09.)
<http://www.origo.hu/nagyvilag/20110709-kikialtottak-delszudan-fuggetlenseget.html>
 - *Szudán már el is ismerte Dél-Szudánt.* (Index: 2011.július 8.)
http://index.hu/kulfold/2011/07/08/szudan_mar_el_is_ismerte_del-szudant/
 - *Nemzetközi humanitárius jog – Nemzeti Tanácsadó Bizottság.* (Forrás: Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma)
http://www.mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/nemz_hum_jog/